

RAPPORT

Evaluering av Regionalt Næringsfond Aurland-Vik-Voss

MENON-PUBLIKASJON NR. 3/2013

Mai 2013

av Heidi Ulstein, Sveinung Fjose og Leo A. Grünfeld

MENON
Business Economics

Sammendrag

Relevans: Gjør Regionalt næringsfond Aurland-Vik-Voss de riktige tingene?

- De samlede inntektene til fondet i perioden 2003 til og med 2011 er på 6,9 mill. kroner. Midlene er i hovedsak fra statlige overføringer via Hordaland fylkeskommune. Noe er også kanalisert via Sogn og Fjordane fylkeskommune.
- Fondet har gitt tilsagn på til sammen 6,9 mill. kroner i perioden, fordelt på 94 prosjekter. Størstedelen av midlene har gått til stedsutviklings- og profileringsprosjekter
- Gjennomførte tiltak er i hovedsak i tråd med fondets retningslinjer. Fondet blitt brukt til å legge til rette for og gi støtte til næringsutvikling og nyetablering. Det har vært en sterk satsing på reiseliv, profilering av regionen og lokal stedsutvikling. Fondet har også støttet næringsrettet kompetanseheving og kultursamarbeid. Alle tiltak har som mål å bidra til å utløse verdiskapingspotensialet i regionen.
- Det er behov for oppdatering av fondets retningslinjer. Dersom fondet bare forholder seg til egne retningslinjer vil de ikke oppfylle kravene fra Hordaland fylkeskommune. Fondets praksis er imidlertid i hovedsak i tråd med vedtatt politikk.

Effekt: Har støtten hatt effekt?

- Vi trekker i hovedsak fram to samfunnsøkonomiske begrunnelser som gir fondets aktivitet og målsetninger legitimitet: 1) asymmetrisk informasjon kan bidra til å redusere risikovilje og dermed føre til for dårlig kapitaltilgang til gründere, 2) fellesgodeproblematikk kan bidra til underinvestering i stedsutvikling og – profilering (samme begrunnelsen som Innovasjon Norge har bak sin profilering av Norge i utlandet).
- Det er generelt vanskelig å måle effekten av denne type virkemidler, men vi finner at støtten til reiseliv og profilering trolig har bidratt til å øke reiselivsomsetningen til regionen. Vi baserer dette funnet på teoretiske betraktninger, en sammenligning av regnskapsdata og intervjuer med aktørene.

Effektivitet: Kunne fondet oppnådd mer eller redusert kostnader ved alternativ organisering?

- Fondets budsjett er belastet med administrasjonskostnader på totalt 83 529 kroner i perioden. Dette er svært lavt. Her skjuler det seg imidlertid en lønns subsidiering fra kommunen som står for sekretariatet. Vi estimerer reelle administrasjonskostnader til å utgjøre omtrent 5 prosent av fondet.
- Da vi startet arbeidet med denne evalueringen hadde fondets sekretariat ikke en fullstendig oversikt over tildelingene i perioden 2004 til 2011. Årsaken til dette er at noen tildelinger går over flere år, uten at dette er registrert på hensiktsmessig måte. Fondet er dermed svært sårbart for endringer i personalet. Fondet bør oppdatere retningslinjene og utarbeide rutiner og oppfølgingssystemer som forbedrer fondets virkemåte og i tillegg reduserer sårbarheten for personalendringer
- Fondet vil best utføre sine oppgaver ved å fokusere på effektiv seleksjon av stedsutviklings- og profileringsprosjekter som i dag, og å spre små summer med entreprenørskapsmidler bredt utover uten sterk seleksjon.

Bærekraft: Er resultatene varige?

- Støtten fra fondet har trolig bidratt til at regionen som reiselivsdestinasjon har blitt noe styrket, men styrken i merkenavnet avtar gjerne over tid dersom man ikke opprettholder satsingen.

Forord

Denne rapporten er utarbeidet for Regionalt Næringsfond Aurland-Vik-Voss, og presenterer resultatene fra vår evaluering av fondet. Oppdraget er gjennomført i perioden november 2012 – februar 2013. Evalueringen er initiert av fondet selv, som ønsker å vite mer om fondets bidrag til lokal nærings- og samfunnsutvikling og hvordan de kan forbedre sine arbeidsmåter. Vi i Menon Business Economics benytter en anerkjent evalueringsmodell til dette oppdraget, der vi systematisk analyserer relevans, effekt, effektivitet og bærekraft.

Menon har en unik posisjon som forskningsbasert analyse- og rådgivnings selskap i skjæringspunktet mellom bedriftsøkonomi, samfunnsøkonomi og næringspolitikk. Vi har særlig spesialisert oss på å gjennomføre analyseprosjekter der vi tar i bruk registerdatabaser for å drøfte problemstillinger for oppdragsgivere som har stort behov for å formidle resultater til en bredt sammensatt brukergruppe. Vi benyttes ofte til å evaluere effekter av offentlige virkemidler, og vår spesialkompetanse innen kapital og finans gjør oss spesielt godt egnet til å gjennomføre en evaluering av denne typen.

Et av de viktigste resultatene av denne evalueringen er at vi har laget en systematisk og samlet oversikt over fondets tildelinger, utbetalinger og tilbakeførte tilsagn. Vi peker også på flere forbedringspunkter i fondets arbeidsmåter.

Vi takker Gunnhild Utkvitne (nåværende sekretariatsleder) og Anders Gjøstein (tidligere sekretariatsleder) for gode diskusjoner underveis i arbeidet. Vi takker også for gode innspill fra Hans Erik Ringkjøb, Marta Finden Halset, Einar Hauge, Per Berge, Oddbjørn Ese, Karen Weichert, og alle andre vi har intervjuet. Og takk til avisa Hordaland for tilgang til relevante avisoppslag. Forfatterne i Menon Business Economics står ansvarlige for alt innhold i rapporten.

Mai 2013

Heidi Ulstein
Prosjektleder

Menon Business Economics

Innhold

Sammendrag	1
Forord	2
1. Introduksjon	4
2. Rammeverk og metode for evalueringen	5
3. Relevans: Gjør fondet de riktige tingene?	6
3.1. Hordaland fylkeskommune står bak det meste av fondets inntekter	6
3.2. Over 60 prosent av fondets tildelinger på 6,8 mill. kroner har gått til stedsutviklings- og profileringsprosjekter	7
3.3. Gjennomførte tiltak er i tråd med fondets retningslinjer	11
3.4. Gjennomførte tiltak er i hovedsak i tråd med vedtatt politikk, men retningslinjene må oppdateres	12
4. Effekt: Har støtten hatt effekt?	14
4.1. Kan bevilgningene forsvares samfunnsøkonomisk?	14
4.1.1. Asymmetrisk informasjon bidrar til å redusere risikovilje	15
4.1.2. Fellesgodeproblematikk bidrar til underinvestering i stedsutvikling og profilering	15
4.2. Vurderinger knyttet til effekt og addisjonalt	16
4.2.1. Støtten til reiseliv og profilering har trolig bidratt til å øke reiselivsomsetningen til regionen	16
4.2.2. Effekt av støtte til entreprenørskap er vanskelig å måle	19
4.2.3. Addisjonaliteten er relativt høy, særlig om en tar i betraktning størrelsen på støtten	22
5. Effektivitet: Kunne man oppnådd mer eller redusert kostnader ved alternativ organisering?	23
5.1. Det er behov for økt fokus fra fondets sekretariat	23
5.2. Støtte til færre prosjekter men større beløp?	24
5.3. Arbeidsdeling med andre virkemiddelaktører i regionen	25
6. Bærekraft: Er resultatene varige?	25
7. Konklusjoner og anbefalinger	25
Vedlegg 1: Oversikt over prosjekter, tildelinger og kategorisering	27
Vedlegg 2: Oversikt over prosjekter som har fått avslag på søknad	32
Vedlegg 3: Oversikt over aktører vi har intervjuet	33

1. Introduksjon

Regionalt næringsfond Vik-Voss ble etablert i 2004 og i januar 2009 ble også Aurland kommune invitert til å delta i samarbeidet. Målet med fondet er å medvirke til å utløse verdiskapingspotensialet i Aurland-Vik-Voss regionen ved å legge til rette for og gi støtte til næringsutvikling og etablerertiltak i regionen med hovedvekt på landbruk, reiseliv og kultursamarbeid.

Fondet får i hovedsak midler fra statlige overføringer, via fylkeskommunene¹, som en del av regjeringens distrikts- og regional politikk. Kort sammenfattet ønsker regjeringen å opprettholde et spredt bosettingsmønster og sikre verdiskaping i hele landet. Midlene som blir delt ut til kommunale og regionale fond via fylkeskommunene er en del av dette. Fylkeskommunene har fått ansvar for å fastsette egne mål, strategier og resultatkrav for bruk av midlene. Det er særlig Hordaland fylkeskommune som har bidratt til fondet, men siden 2008 har også Sogn og Fjordane fylkeskommune periodevis bidratt med midler. Midlene fra Hordaland fylkeskommune skal benyttes i tråd med prioriteringene i Regionalt Utviklingsprogram (RUP) og til mindre og lokale prosjekter. Begrunnelsen for å bruke ressurser på dette regionale samarbeidet er knyttet til forventede gevinster gjennom samarbeid over kommunegrensene, ved å stimulere til nyskaping og en styrt utvikling av regionen.

Det er fondet selv, ved sekretariatet, som er oppdragsgiver for denne evalueringen. Målsetningen er i følge konkurransegrunnlaget *«å studere regionalfondets praksis og med utgangspunkt i dette beskrive sider ved regionrådets arbeidsmåter som evt. bør videreutvikles eller endres, og komme med konkrete forslag til dette.»* Vi benytter OECDs anerkjente evalueringsmodell som rammeverk (relevans, effekt, effektivitet og bærekraft). I tillegg svarer vi på spesifikke spørsmål som oppdragsgiver har lagt inn i oppdragsbeskrivelsen.

---

¹ Kilde: Regionalt utviklingsprogram (RUP) 2012

2. Rammeverk og metode for evalueringen

Evalueringen er gjennomført i tråd med OECDs evalueringsmodell. Modellen er spesielt utviklet for å evaluere offentlige virkemidler. Ved å bruke en vel anvendt og anerkjent modell sikrer vi at evalueringen får nødvendig faglig og politisk legitimitet ved at sentrale spørsmål knyttet til relevans, effekt, effektivitet og bærekraft blir drøftet på en systematisk og veletablert måte.

Nedenfor følger en kort presentasjon av OECDs evalueringskriteria og tilhørende evalueringsspørsmål:

1. Blir midlene benyttet etter formålet med ordningen?
2. Har støtten hatt effekt?
3. Kunne man oppnådd mer eller redusert kostnader ved alternativ organisering?
4. Er resultatene varige?

For å kartlegge fakta har vi hentet inn regelverk og annen dokumentasjon Regionalt Næringsfond Aurland-Vik-Voss (RNF). Oppdragsgiver har delt all nødvendig informasjon og lagt til rette for datainnsamlingen.

En stor del av analysedata er i tillegg samlet inn via 18 intervjuer. Ved gjennomføring av intervjuene har vi vært særlig oppmerksomme på at respondentene kan ha insentiv til å svare strategisk ettersom de kan ha interesse av at støtteordninger vedvarer. I intervjusituasjonen har vi forsøkt å kontrollere for strategisk svargivning ved at vi på forhånd har satt oss inn i prosjektresultatene. Vi har dermed hatt mulighet til å påpeke og håndtere evt. overdrivelser eller tilbakeholdelse av informasjon. Vedlegg 3 viser en oversikt over de aktørene som vi har intervjuet. Vi har også innhentet noe informasjon fra Hordaland Fylkeskommune, og vi har hatt en god dialog med nåværende og tidligere leder av sekretariatet underveis i evalueringen.

Videre har vi gjennomført stikkprøver i utvalgte saker for å undersøke om RNF har gjennomført saksbehandlingen etter regelverket. Vi har sett på behandling av søknader, tilrådninger, tildelinger og hvordan tildelingene blir fulgt opp med utbetalinger og dokumentasjon av gjennomføring av prosjekter. For å sette tildelingene fra fondet i perspektiv har vi også hentet ut data for verdiskaping og sysselsetting for bedriftene som er lokalisert i regionen.

Evalueringen hviler også på en workshop der sekretariatet i fondet, rådsmedlemmer og andre interessenter² deltok. På workshopen presenterte vi metode, resultater og vurderinger. Workshopen bidro til et rikt informasjonstilfang og dannet grunnlag for en nødvendig nyansering av drøftingen.

² Deltakere på workshop 25. januar 2013: Hans Erik Ringkjøb, Marta Finden Halset, Einar Hauge, Per Berge, Oddbjørn Ese, Karen Weichert, Anders Gjøstein, Gunnhild Utkvitne og Annlaug Helland.

3. Relevans: Gjør fondet de riktige tingene?

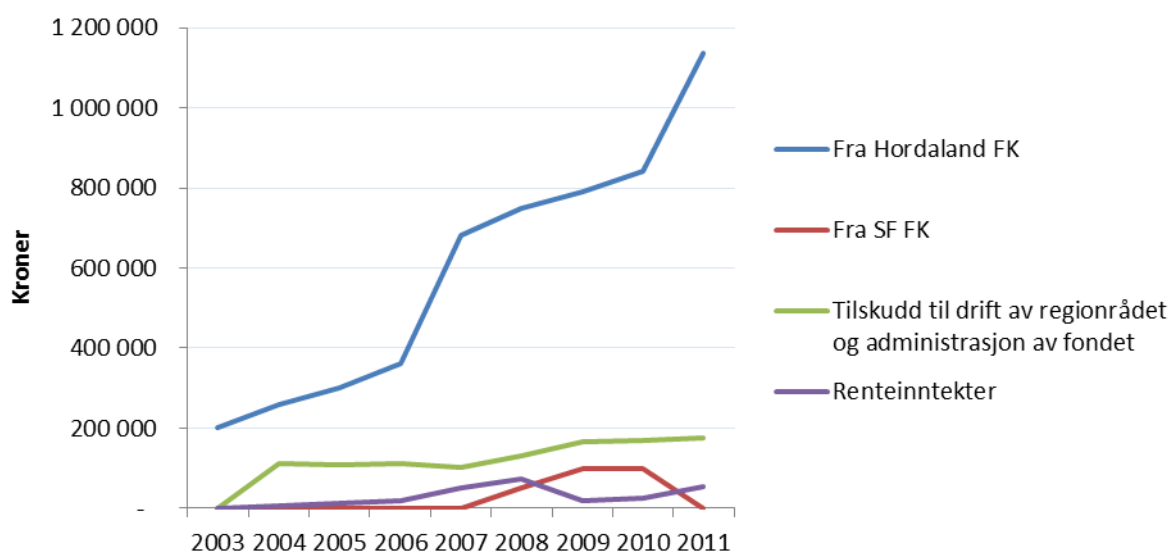
3.1. Hordaland fylkeskommune står bak det meste av fondets inntekter

Dette regionale næringsfondet ble opprettet i 2003 og fikk den første overføringen fra Hordaland fylkeskommune samme år. De første tildelingene skjedde i 2004. De samlede inntektene til fondet i perioden 2003 til 2011 er på 6,9 mill. kr. Figur 1 viser utviklingen i fondets inntekter. Fondet får i hovedsak statlige overføringer via fylkeskommunene, som en del av regjeringens distrikts- og regionalpolitikk. Størstedelen av de statlige midlene blir kanalisert via Hordaland fylkeskommune, men noe er også kanalisert via Sogn og Fjordane fylkeskommune. I tillegg har fondet renteinntekter på midlene som står i fondet, og de får driftstilskudd fra Hordaland Fylkeskommune for å drifte samarbeidsrådet og administrere fondet. Samarbeidsrådets hovedoppgave er å styrke samarbeidet i regionen, blant annet innen samferdsel og næringsutvikling.

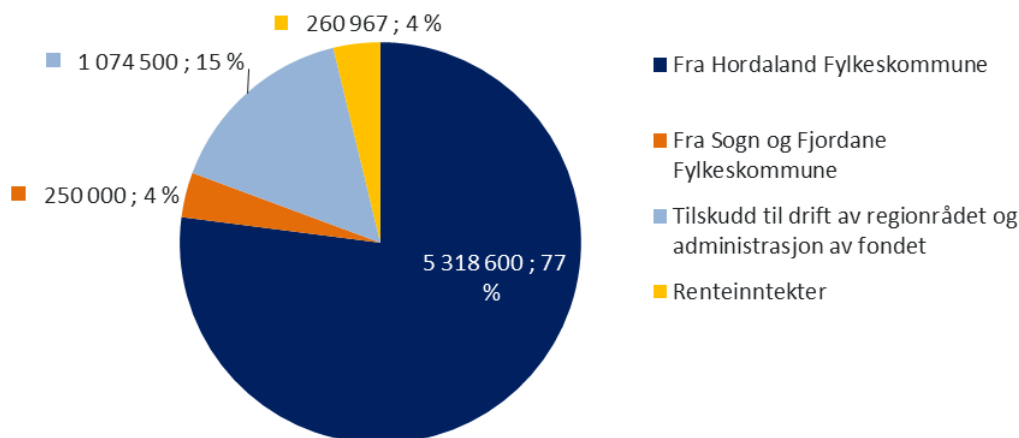
Årsaken til det store avviket mellom midler tildelt fra Hordaland fylkeskommune og Sogn og Fjordane fylkeskommune er at de to fylkeskommunene har valgt å utforme ordningen med overføringer fra statsbudsjettet til kommunale næringsfond ulikt. Hordaland benytter midlene til regionale næringsfond, Sogn og Fjordane benytter midlene til næringsfond i de kommunene som har lavest konsesjonsinntekter. Vik og Aurland kommune ligger i Sogn og Fjordane, og fylkeskommunen viser til at disse kommunene har store konsesjonsinntekter og dermed ikke har krav på midler til næringsfond. Fylkeskommunen har gjort midlertidige unntak fra reglene og likevel tildelt midler til regionalt næringsfond Aurland-Vik-Voss.

Fondets årlige inntekter har økt med over 1,1 mill. kroner i perioden, noe som utgjør en årlig prosentvis vekst på 24 prosent. Bakgrunnen for dette er at rammene til Regionalt utviklingsprogram over statsbudsjettet har økt i perioden, at andelen som har gått til regionale utviklingsfond har økt og at den interne fordelingen innen fylkene blant annet er basert på folketallet. Den årlige tilførselen av midler til Regionalt næringsfond Aurland-Vik-Voss har økt hvert år siden oppstart. Figur 2 oppsummerer hvor mye midler fondet totalt har mottatt fra de ulike bidragsyterne.

Figur 1: Oversikt over utviklingen i fondets inntekter. Driftstilskuddet skal i hovedsak gå til drift av regionrådet og administrasjon av fondet. Kilde: Sekretariatet

Figur 2: Oversikt over fordeling av fondets akkumulerte inntekter over perioden. Kilde: Sekretariatet

3.2. Over 60 prosent av fondets tildelinger på 6,8 mill. kroner har gått til stedsutviklings- og profileringsprosjekter

De første tildelingene fra fondet ble gjort i 2004, da det ble gitt tilsagn på 472 000 kroner. Aktiviteten i fondet var spesielt stor i 2008 fordi samarbeidsrådets møte i 2007 måtte forskyves flere ganger pga. værforhold som førte til stengte veier over Vikafjell. Midlene ble dermed overført til 2008. Til sammen har fondet gitt tilsagn på rett under 7,3 mill. kroner i perioden 2004-2011. 475 000 kroner har blitt trukket tilbake fordi krav fra tilsagnsbrev ikke har blitt oppfylt. Dette skyldes blant annet at fondet har stilt krav til at finansieringsplanen følges, for eksempel der søker også forsøker å få støtte fra Norges forskningsråd. Tilsagn som ikke har blitt tilbakeført utgjør dermed 6,8 mill. kroner. Dette betyr at fondet har integrert store deler av driftstilskuddet fra Hordaland fylkeskommune inn som utdelbare midler. Årsaken til at dette er mulig er at lønnskostnader til drift av regionrådet og administrasjon av fondet i denne perioden ikke er belastet fondets regnskaper. Denne praksisen har kommunerevisor i Voss pekt på som kritikkverdig og praksisen er i ferd med å bli endret. Fra 2012 vil regionsfondets lønnskostnader bli kostnadsført i fondet.

Tabell 1 viser en oversikt over tilsagn, tilbakeførte tilsagn og tildelt støtte per år. Pr. november 2012 er 1.638.500 kroner tildelt, men ikke utbetalt. Årsaken til forskjellen mellom hva som er tildelt og hva som er utbetalt er at prosjektene får 50 prosent av støtten ved oppstart og 50 prosent når prosjektet er gjennomført. Midler som ikke er utbetalt etter 2 år fra tilsagnsdato skal normalt trekkes tilbake, men det er mulig å søke utsettelse. Det er bare 75 000 kroner som ikke er utbetalt pga. utsettelse.

Tabell 1: Oversikt over hvor mye fondet har delt ut i perioden 2004-2011.

Årstall	Tilsagn	Tilbakeførte tilsagn	Tildelt støtte	Antall prosjekt
2004	472 000	-	472 000	6
2005	465 000	300 000	165 000	6
2006	441 100	-	441 100	5
2007	-	-	-	-
2008	2 164 500	175 000	1 989 500	27
2009	1 235 000	-	1 235 000	20
2010	940 000	-	940 000	15
2011	1 547 000	-	1 547 000	15
Totalt	7 264 600	475 000	6 789 600	94

Fondet har til sammen gitt tilsagn til 94 prosjekter. Av disse har fondet bare tilbakeført midler fra fire prosjekter. Det vi si at disse prosjektene ikke har fått utbetalt de midlene som de har fått tilsagn for. Årsaken til dette er blant annet at ett av selskapene har gått konkurs og at de andre prosjektene ikke har fått den samfinansieringen som de hadde forutsatt for å kunne gjennomføre prosjektet.

16 søknader om midler har fått avslag. Dette utgjør 15 prosent av de totale søknadene. Årsaken til avslagene er i hovedsak at prosjekter ikke faller innenfor fondets retningslinjer. Enkelte år har også fondet måttet foreta sterkere prioriteringer av midlene. I vedlegg 2 gir vi en oversikt over prosjekter som har fått avslag på søknad om midler.

I Tabell 2 har vi forsøkt å kategorisere tildelingene fra fondet i samsvar med kategoriseringen i den nasjonale evalueringen av næringsfondene³. Kategoriseringen er basert på en gjennomgang av arkivmapper og en kvalitetssikring hos fondets sekretariat. Stedsutvikling og profilering er den dominerende kategorien, med 63 prosent av midlene. Dette er for eksempel støtte til NM i nordiske grener, Vossolaksen og Landskytterstevnet. 25 prosent av midlene har gått til næringsutvikling i form av gründerstøtte⁴ og bedriftsutvikling til blant annet Voss Fjellandsby AS, Voss Raftingsenter og Stalheim Oppleveling AS. Næringsutviklingsprosjektene er i hovedsak innen reiseliv og kultur som også kunne blitt kategorisert under stedsutvikling og profilering, men vi har valgt å legge disse inn i en egen kategori. Utbygging av mobildekning i Jordalen utgjør over 80 prosent av tilsagnet til infrastrukturprosjekter.

Til sammenligning rapporterer Rambøll i sin nasjonale evaluering av kommunale næringsfond (Rambøll, februar 2012) at omtrent 55 prosent av støtten har gått til bedriftsutvikling og gründerstøtte, omtrent 20 prosent har gått til å fremme omdømme og stedsutvikling og 25 prosent av midlene har gått til andre formål. De viser også til at regionale fond i hovedsak har konsentrert innsatsen om stedsutvikling og profilering.

³ Rambøll: Evaluering av regionale og kommunale næringsfond, 2012.
http://www.regjeringen.no/upload/KRD/Rapporter/Rapporter_2012/Sammendragsrapport_evaluering_kom_fond.pdf

⁴ Etablererstøtte og støtte til bedrifter yngre enn fem år

Tabell 2: Oversikt over tildelinger pr kategori. Kategoriseringen etterstreber å være i samsvar med den nasjonale evalueringen.

Kategori	Tilsagn	Tilbakeført	Tildelt støtte	Andel av midlene	Antall prosjekt
Bedriftsutvikling og gründerstøtte	1 942 600	225 000	1 717 600	25 %	30
Infrastruktur	647 500	100 000	547 500	8 %	5
Stedsutvikling og profilering	4 407 000	150 000	4 257 000	63 %	52
Utdanningstilbud	267 500	-	267 500	4 %	7
Totalt	7 264 600	475 000	6 789 600		94

Fondet har benyttet en annen kategorisering når de har rapportert til fylkeskommunen. I tabellen under viser vi fordeling av midlene i henhold til denne kategoriseringen. Reiseliv er den klart dominerende kategorien, med 56 prosent av midlene. Den største mottakeren her er prosjektet Vossolaksen, som har mottatt 1 mill. kroner over en periode på fire år. Prosjektet har også fått tilsagn på kr 200 000,- for 2012. Kategoriene livskraftige lokalsamfunn og kultur har fått henholdsvis 20 og 18 prosent av midlene. De største prosjektene innen kulturkategorien er NM i nordiske grener på Voss og Landsskytterstevne på Voss. Utbygging av mobildekning i Jordalen er det største prosjektet som er kategorisert under livskraftige lokalsamfunn. Næringsrettet kompetanse, entreprenørskap og innovasjon og energi har fått 5 prosent av midlene.

Vedlegg 1 viser en fullstendig oversikt over hvilke prosjekter som har fått støtte fra fondet i perioden 2004 til 2011. Denne oversikten viser også hvordan prosjektene er kategorisert.

Tabell 3: Oversikt over tildelinger pr kategori. Kategorisering i samsvar med fondets rapportering til fylkeskommunen.

Kategori	Tilsagn	Tilbakeført	Tildelt støtte	Andel av midlene	Antall prosjekt
Kultur	1 234 000	-	1 234 000	18 %	21
Reiseliv	4 220 600	425 000	3 795 600	56 %	50
Livskraftige lokalsamfunn	1 407 500		1 407 500	21 %	15
Næringsrettet kompetanse	312 500	50 000	262 500	3,9 %	5
Entreprenørskap og innovasjon	75 000		75 000	1,1 %	2
Energi	15 000		15 000	0,2 %	1
Totalt	7 264 600	475 000	6 789 600		94

1,2 millionar til Vossolaks

Smoltsatsinga 1,2 mill

Voss Gardsslakteri 43.500,-

Regionalt Næringsfond Vik-Voss har øyremerkt 1,2 mill. kroner til prosjektet som skal redda Vossolaksen si framtid.

400.000 kroner er tildelt for 2008. Men i tillegg signaliserer fondet 200.000 nye kroner kvart av åra framover – til og med 2012 – med etterhald om at fondet framleis får årlege påfyll av midlar.

Løyvinga vert grunnleggjend med at «dersom prosjektet lukkast, vil Vossolaksen ha stor næringsmessig verdi både for rettsahvarar og reiselivet i regionen.» På styremøtet i det regionale næringsfondet 12. desember, vart i alt

1,1 millionar kroner fordelt, opplyser sekretær Anders Gjøstein til «Hordalands». Her følger den komplette lista:

175.000 kr til Voss Opplevings senter, ved Eventra, til forprosjekt på Trollpark-konseptet. – Utvikling av bereidvilige kompakte opplevingstilbod med store attraksjonar er viktig for ein vidare vekst i reiselivet, heiter det i grunnleggjings-

100.000 kr til Vossameny, Pergane skal røttast til å etablere ei langsiktig og stabil drift av selskapet. Vedtaket er grunnleggjend med at tiltaket er leidd i å utvidare reiselivsproduktet med serpeg og lokal framring på matsida,

Voss Opplevingscenter 175.000,-

Voss Opplevingscenter har fem reelle konkurransetiltak
Total omsetning er ~475 MNOK, fordelt på 1,7 M besøkende

Kongeparken - 2006

Omsetning: ~40 MNOK

Besøkende: 175 000

Dyreparken - 2006

Vossameny 100.000,-

100.000 kr til Forum Nye Bergensbanen. Vedtaket er gjort med etterhald om tilstrekkeleg påfyll av fondet i 2009, og elles med tilvising til jernbanen sin posisjon i regionen.

100.000 kr til Voss Kulturelle Møtefestival, som vart utvikla i samarbeid med grunnleggjende er at tiltaket vidareutviklar eksisterande festival og i tillegg vordet utvikla basert på vår lokale kulturarv.

50.000 kr til «Haldjenter», ved Film Video. Vedtaket er grunnleggjend med at TV-serien byggjer opp ein utvandsbasert reiseliv.

43.500 kr til Voss Gardsslakteri, ved Lars Selheim. Pergane skal nytast til marknadføring – eit tiltak fondstyret finn viktig for raske å få slakteriet i full produksjon.

40.000 kr til Festival Voss. Vedtaket er grunnleggjend med at tiltaket er leidd i vidareutvikling av fire eksisterande festivalar på Voss.

30.000 kr til NEM på ski 2011. Pergane er ytt søkjarkomitéen, ved Tone Nyberg. Vedtaket vert grunnleggjend med at tiltaket profilerer vosslandsregionen og byggjer opp under idrett. Fondet signaliserer 200.000 kr både i 2009 og 2010 om Voss verkleg får tilskippinga.

Forum Nye Bergensbanen

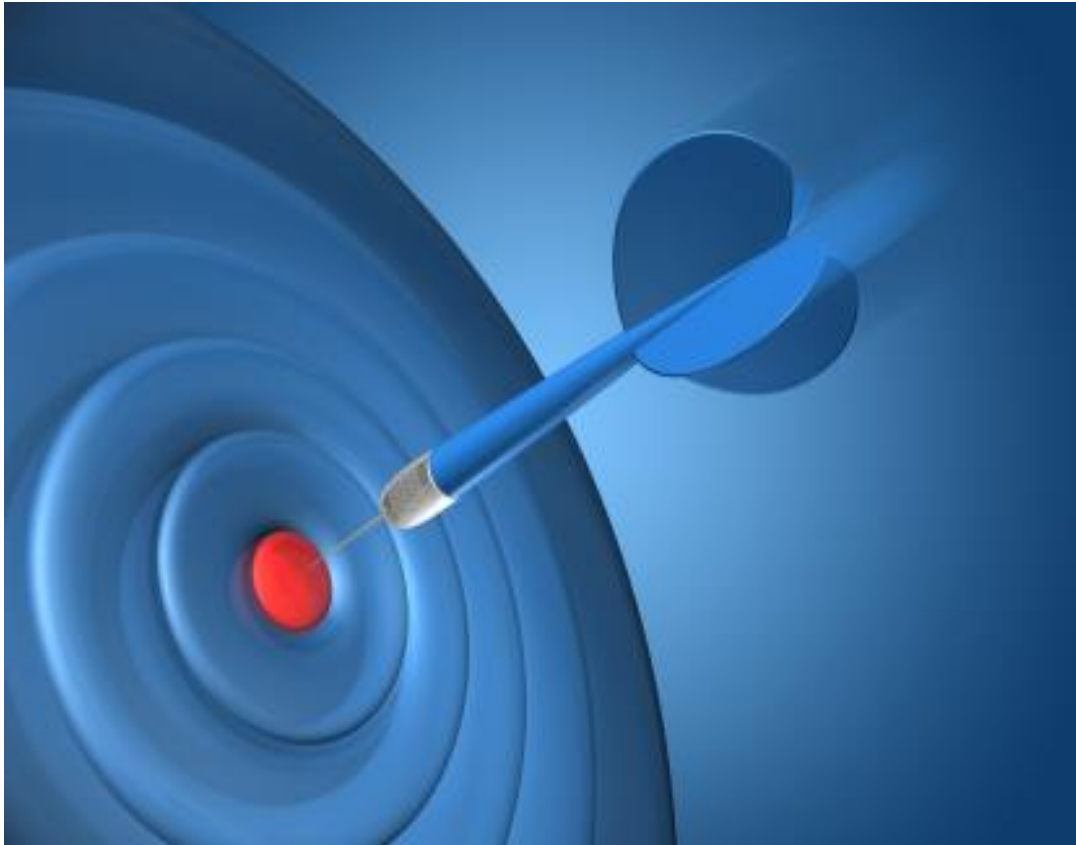
25.000 kr til Voss Skihule, ved Eli Ingvor Garen, i høve etablering av «fuktroskogens», eit tilbod for dei minste i skiarbeidet. – Nykaping i eksisterande verksemd, uttalar fondstyret.

13.500 kr til 1001 natt, ved Ashild Bae Kharazmi, til marknadføring av nye modellar. Tiltaket er leidd i eit utvandsbasert verksemd, vert det understreka i vedtaket.

7.500 kr til ENY kompetanse, ved Eli-Karin Yndestad, til kompetanseheving. Tiltaket er kvinnemetta og fremjar kunnskapsutvikling, konstatere fondstyret.

Oversikt over fondets tildelinger i 2008 i avisa Hordaland
Kilde: avisa-hordaland.no

3.3. Gjennomførte tiltak er i tråd med fondets retningslinjer

Målsetningen med Regionalt Næringsfond Aurland-Vik-Voss finner vi i fondets retningslinjer:

«RNF skal medvirke til å løse ut verdiskapingspotensialet i Aurland-Vik-Voss regionen ved å legge til rette for og gi støtte til næringsutvikling og etablerertiltak i regionen med hovedvekt på landbruk, reiseliv samt kultursamarbeid.»

Retningslinjene inneholder også noen «strategier» (delmålsetninger) som skal benyttes for å nå målet:

- Nye arbeidsplasser i tradisjonelle og utradisjonelle næringer basert på naturgitte og menneskelige ressurser
- Tilflytting av kompetansearbeidsplasser
- Aktører i regionen skal være aktive internasjonalt
- Næringsvennlig offentlig sektor

I tillegg inneholder retningslinjene bestemmelser om saksbehandling og forvaltningsprinsipper.

Som vist i Tabell 2 og Tabell 3, har fondet blitt brukt til å legge til rette for og gi støtte til næringsutvikling og nyetablering. Det har vært en sterk satsing på reiseliv, profilering av regionen og lokal stedsutvikling. Fondet har også støttet næringsrettet kompetanseheving og kultursamarbeid. Alle tiltak har som mål å bidra til å utløse verdiskapingspotensialet i regionen. I hovedsak er dermed gjennomførte tiltak i tråd med fondets retningslinjer.

3.4. Gjennomførte tiltak er i hovedsak i tråd med vedtatt politikk, men retningslinjene må oppdateres

Som vist i kapittel 3.1 er det i hovedsak Hordaland Fylkeskommune som overfører midler til Regionalt næringsfond Aurland-Vik-Voss. Disse midlene er en del av skjønnskuddet til kommunale næringsfond som går over Statsbudsjettet, via fylkene. Målet er at midlene skal bidra til å nå regjeringens distriktpolitiske målsetning om å styrke lokal og regional vekstkraft. Det er ikke utarbeidet et felles regelverk for de regionale næringsfondene, men tildelingsbrevene fra fylkene setter vilkår og retningslinjer for bruken.

I følge tildelingsbrevet fra Hordaland Fylkeskommune for 2011⁵ skal fondets midler *medvirke til å realisere fylkeskommunale mål for næringsutvikling, særlig innen næringsrettet kompetanseutvikling, entreprenørskap og innovasjon, internasjonalisering, utvikling av livskraftige lokalsamfunn og utvikling av næringer med særlige fortrinn i Hordaland. RNF skal medvirke til å utløse verdiskapingspotensialet i regionen.* Forvalterne står i prinsippet fritt til å foreta egne prioriteringer innenfor rammene.

Både fondets retningslinjer og retningslinjene fra Hordaland fylkeskommune har dermed fokus på at midlene skal **medvirke til å utløse verdiskapingspotensialet i regionen**. Dette er i tråd med Regjeringens mål med midlene. RNF skal oppnå målet ved å **tilrettelegge for og gi støtte til næringsutvikling og etablerertiltak**. Dette er en annen formulering enn i tildelingsbrevet, men det er innenfor rammene. RNF legger hovedvekten på næringene **reiseliv, kultur og landbruk**, og snevrer dermed inn fokuset noe i forhold til fylkeskommunens retningslinjer.

I Tabell 4 viser vi en oversikt over krav fra Hordaland fylkeskommune til bruken av midlene og hvordan fondets retningslinjer følger opp disse kravene. Som tabellen viser, er det **behov for oppdatering av fondets retningslinjer**. Dersom fondets sekretariat bare forholder seg til fondets retningslinjer så vil de ikke oppfylle kravene fra giver. Dette gjelder blant annet hvilke prosjekter som skal prioriteres og samfinansiering med andre deler av virkemiddelapparatet. Retningslinjene mangler for eksempel kravet om at det ikke skal være samfinansiering mellom regionale næringsfond og Innovasjon Norge når det gjelder støtte til bedrifter. Det nevnes heller ikke at man skal følge statsstøtteregelverket og bagatellstøtteregelverket gjennom EØS-avtalen.

I praksis følger derimot fondet i stor grad opp retningslinjene fra Fylkeskommunes tildelingsbrev. Prioritering av for eksempel tiltak som gir nytte for mer enn en kommune er ikke nevnt i retningslinjene fra fondet, men det blir lagt stor vekt på i fondets praksis.

---

⁵ Hordaland Fylkeskommune: Regionalt utviklingsprogram 2011 – tilsegn om kr 1.136.000 til regionalt næringsfond for 2011. Tilsegn 62-11RN.

Tabell 4: Oversikt over krav fra Hordaland fylkeskommune til bruken av midlene og hvordan fondets retningslinjer følger opp disse kravene.

Krav fra Fylkeskommunens tildelingsbrev 20. juni 2011	Krav fra fondets retningslinjer?	Praksis for fondet?
Prioritering av kvinner, unge og innvandrere	Nei	Delvis
Prioriteringen av tiltak som gir nytte for mer enn en kommune	Nei	Ja
Ikke til investeringer i og/eller drift av offentlig velferdsproduksjon (unntak for tilrettelegging av næringsareal o.l.)	Ja	Ja
Ikke til direkte investeringer i egenkapital i bedrifter	Ja	Ja
Følge statsstøtteregulverket	Nei	Ja
Følge bagatellstøtteregulverket. For eksempel: hente inn opplysninger om annen bagatellstøtte som søker har mottatt, inkludert bagatellstøtte via kompensasjonsordningen for differensiert arbeidsgiveravgift (Aurland og Vik er i sone 2 med redusert avgift).	Nei	Delvis
Ikke samfinansiering mellom regionale næringsfond og Innovasjon Norge når det gjelder støtte til bedrifter	Nei	Nei
Samfinansiering av infrastrukturtiltak og tilrettelegging for næringsutvikling mellom fylkeskommune og regionale næringsfond er bare mulig etter en egen vurdering av fylkeskommunen.	Nei	Ja
Avklare regler for evt. samfinansiering med andre kommunale næringsfond.	Nei	Nei
Kostnader ved administrasjon kan bli belastet fondet med en øvre grense på 5 prosent av tildelt ramme	Nei	Ja

4. Effekt: Har støtten hatt effekt?

I dette kapitlet ser vi nærmere på hvilken effekt støtten gjennom fondet har gitt. For å illustrere effektene av fondet har vi valgt å utarbeide noen case som gir leseren konkret innsikt i oppnådde resultater. Vi finner imidlertid grunn til først å problematisere hvorvidt støtten fra fondet kan begrunnes samfunnsøkonomisk. Om fondet har en klar samfunnsøkonomisk begrunnelse gir det fondets aktivitet og målsetninger sterkere legitimitet.

4.1. Kan bevilgningene forsvars samfunnsøkonomisk?

Figur 3: Illustrasjon - sikter man på den riktige blinken?

Næringslivet trenger i utgangspunktet ikke offentlig støtte. Som regel ordner markedet opp selv, ved at aktørene tilpasser seg i forhold til etterspørsel og tilbud. I velfungerende markeder vil relative priser avspeile ulike varers og tjenesters reelle verdi, slik at samfunnsøkonomisk og privatøkonomisk lønnsomhet er sammenfallende. Offentlige bevilgninger til næringsvirksomhet begrunnes derfor som regel med at markedet ikke fungerer perfekt – det eksisterer en form for markedssvikt. Vi vil ikke her gå igjennom hele det teoretiske fundamentet knyttet til markedssvikt, men vi vil kort drøfte to former for svikt som er særlig relevante i forhold til fondets tildelinger: asymmetrisk informasjon og fellesgodeproblematikk. Disse formene for markedssvikt bidrar til at samfunnets verdiskaping blir lavere enn den ellers kunne ha vært.

4.1.1. Asymmetrisk informasjon bidrar til å redusere risikovilje

Det er flere typer informasjonsproblemer som gjerne kan oppstå, og som kan rettfærdiggjøre at offentlige myndigheter involverer seg i markedet. Flere av disse er knyttet til entreprenørskap. Eksempelvis kan det være slik at entreprenører ikke oppfatter fordelene av å starte eget selskap. Bakgrunnen kan for eksempel være manglende innsikt i potensielle markeder. Et annet problem er knyttet til asymmetrisk informasjon ved at for eksempel entreprenøren sitter på mer informasjon enn investoren. Utlånsinstitusjoner så vel som investorer kan dermed overestimere risikoen ved å låne til eller investere i små nystartede bedrifter. Dersom markedsmekanismene i dette markedet hadde fungert på samme måte som i andre markeder, ville investoren gitt tilgang til finansiering, men med en høyere risikopremie i form av renter, eierskap eller lignende. Markedet for finansiering av småbedrifter fungerer imidlertid ikke på denne måten. Allokering av midler skjer ikke bare gjennom prismekanismen, men også gjennom rasjonering (Stiglitz og Weiss, 1981), og det er gjennomgående kun de som kan stille med sikkerhet som får fremmedkapitalfinansiering. Den praktiske betydningen av dette er at småbedrifter gjerne har problemer med å skaffe finansiering, noe som fører til at samfunnet går glipp av verdiskaping. Verdensbanken (2012) anslår at manglende tilgang til finansiering bidrar til å redusere veksten i et land med mellom 1-2 prosent hvert år⁶.

Markedssvikt i form av asymmetrisk informasjon

bidrar altså i praksis til for dårlig kapitaltilgang til gründere. Dette kan også være tilfelle i Voss, Vik og Aurland, og **fondets støtte til entreprenørskap⁷ kan ses på som et forsøk på å korrigere denne markedssvikten.**

4.1.2. Fellesgodeproblematikk bidrar til underinvestering i stedsutvikling og profilering

Bedrifters aktivitet kan påvirke andre bedrifters aktivitet uten at dette nødvendigvis reflekteres i bedriftens inntekter eller kostnader. Et klassisk brukt eksempel på dette har vi fra reiselivet. Om en aktør i reiselivet i Norge bruker betydelige midler for å trekke utenlandske turister til Norge, vil også andre reiselivsbedrifter nyte godt av dette. Innen samfunnsøkonomien sier man at det eksisterer eksterne effekter, og i dette tilfellet vil det

⁶ Verdensbankens anslag gjelder for økonomier med relativ dårlig tilgang til kreditt. Norge har et godt fungerende finansmarked, og omfattende korrigerende for markedssvikt knyttet til finansiering, blant annet gjennom Innovasjon Norge. Det antas derfor effekten i form av mangel på tilgang til kreditt er langt lavere i Norge.

⁷ Støtte til bedrifter yngre enn 5 år.

Case: Vossolaksen

Vossolaksen er verdens største laksefisk. På grunn av overfiske og forurensning av elven Vosso, var imidlertid laksen i ferd med å dø ut. I prosjektet «Vossolaksen» støttet næringsfondet et prosjekt for å avle frem laksen i større omfang. Dette skulle på den ene side bidra til bevaring av biologisk mangfold, og på den annen side legge til rette for sportsfiske etter laksen. Sportsfiske etter laksen er, med bakgrunn i fiskens størrelse, svært interessant blant utvalgte segmenter hvor betalingsvilligheten for fiskemulighet er stor.

Gjennom utstrakt samarbeid med ledende forskningsmiljøer og samarbeid med lokale grunneiere har man nå lagt til rette for en betydelig vekst i stammen, og mulighet for fritidsfiske etter laksen er innen rekkevidde. Ledelsen i prosjektet anslår at man om noen år vil ha en omsetning på om lag 30 millioner kroner i regionen som følge av tilreisende fritidsfiskere.

Midlene fra fondet utgjør en relativ liten del av de totale kostnadene for prosjektet. Den største delen av kostnaden er dekket av oppdrettsnæringen, men Vaksdal kommune har også bidratt. Prosjektlederen for Vossolaksen har imidlertid vært klar på at bevilgningene fra fondet har vært med på å utløse midler fra andre givere, og at prosjektet ikke ville blitt realisert uten bevilgningen fra fondet.

Det at bevilgningene har utløst andre investorers interesse indikerer at fondet har avlastet en risiko som gjerne er til stede i bedrifters tidlige fase. Risikoen knytter seg normalt til investorenes manglende informasjonstilgang.

være positive eksterne effekter ettersom aktiviteten påvirker andre positivt. At bedriften ikke selv sitter igjen med hele gevinsten, men snarere må dele den med en rekke andre aktører, bidrar til at bedriften vegrer seg for å foreta investeringen, i alle fall om den må gjøre den alene. Denne markedssvikten bidrar i utgangspunktet til at det investeres mindre i tiltak som skal trekke turister til Norge enn hva som er samfunnsøkonomisk optimalt. Et utslag av dette er den såkalte gratispassasjerproblematikken, som i korthet går ut på at bedrifter har sterk interesse av at det gjennomføres tiltak for å styrke markedsføringen, samtidig som de vil unngå å betale for mye selv. Positive eksternaliteter og tilhørende gratispassasjerproblematikk gir klare samfunnsøkonomiske argumenter for støtte til stedsutvikling og profilering, gitt at aktørene ikke selv klarer å koordinere innsatsen til et tilstrekkelig høyt nivå. Det offentlige har lagt til grunn at aktørene ikke klarer å koordinere dette tilstrekkelig selv, og har derfor gitt Innovasjon Norge i oppdrag å foreta profilering av Norge som reisemål. Profileringen er imidlertid generisk, og profilerer ikke bedrifter. Det stilles også spørsmål om i hvilken grad profileringen er tilstrekkelig (SNF (2011), Econ Pöyry(2010)).

Ettersom profileringen av Norge i stor grad er generisk, har ulike regioner også insentiver til å profilere sin egen region slik at denne trekker til seg flest mulig turister. Som i tilfellet med Norge som helhet, er det imidlertid også her utfordringer med hensyn til eksternaliteter og den såkalte gratispassasjerproblematikken. Også på regionalt nivå er det derfor klare samfunnsøkonomiske argumenter for offentlig støtte til profilering. **Fondets prioritering av reiseliv og profilering har derfor sin klare samfunnsøkonomiske begrunnelse.**

4.2. Vurderinger knyttet til effekt og addisjonalitet

For å vurdere effekt av fondets bevilgninger har vi foretatt dybdeintervjuer knyttet til 19 av de prosjektene det er bevilget midler til. En av respondentene har fått midler til to prosjekter. Vi har foretatt 12 intervjuer ansikt til ansikt, mens seks er gjennomført på telefon. Valg av prosjekter er foretatt gjennom tilfeldige uttrekk. Av de 19 undersøkte prosjektene, har 17 prosjekter nådd sine mål, mens to ikke har gjennomført aktiviteten. Av de intervjuede har seks aktører fått støtte til oppstartsaktiviteter/entreprenørskap, en har fått støtte til infrastrukturaktiviteter⁸, mens elleve har fått støtte til ulike former for profilering eller styrking av regionen som reiselivsmål. Av de to som ikke har gjennomført aktiviteten, er to i gruppen entreprenørskap.

Vi vil i det følgende vurdere hvorvidt man har nådd målene med aktiviteten. Vi skiller mellom profileringsaktiviteten og støtten til entreprenørskap.

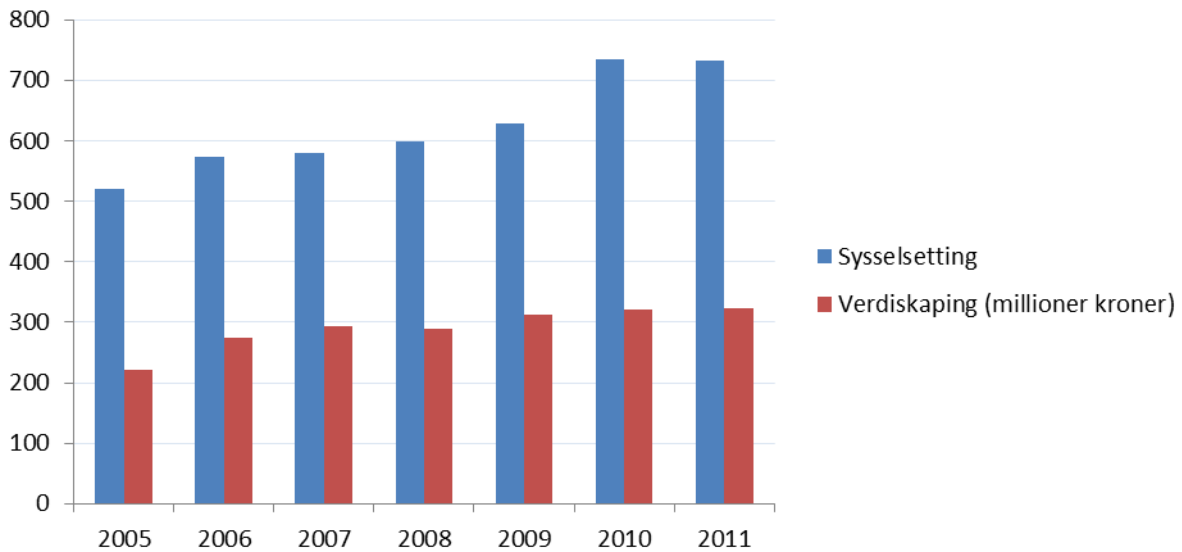
4.2.1. Støtten til reiseliv og profilering har trolig bidratt til å øke reiselivsomsetningen til regionen

Figuren under viser samlet utvikling i sysselsetting og verdiskaping for reiselivsnæringen i Voss, Vik og Aurland. Regnskapstallene er hentet fra Menons populasjon over reiselivsnæringen i Norge. I populasjonen inngår 128 bedrifter med avdelinger på Voss, Vik og Aurland. Tallene er korrigert for den såkalte hovedkontorproblematikken ved at vi har tatt med omsetning og sysselsetting for bedrifter med avdelinger i regionen, uavhengig av om bedriften er registrert med hovedkontor i en annen region.

---

⁸ Dette gjelder prosjektet «Forum nye Bergensbanen».

Figur 4: Utvikling i verdiskaping og sysselsetting i reiselivsnæringen i Voss, Vik og Aurland. Kilde: Menon 2013

Som det går frem av figuren har reiselivsnæringen i regionen hatt en betydelig vekst i perioden der fondet har vært aktiv. Sysselsettingen har økt fra i overkant av 500 personer i 2005 til i overkant av 700 personer i 2011, og verdiskapingen har økt med 46 prosent fra i overkant av 200 mill. kroner til i overkant av 300 mill. kroner. Det innebærer en årlig prosentvis vekst i sysselsetting på seks prosent og i verdiskaping på syv prosent. Veksten i reiselivsnæringen i regionen har dermed vært sterkere enn for reiselivsnæringen nasjonalt, som har hatt en årlig prosentvis vekst i sysselsetting på 1 prosent og i verdiskaping på 5 prosent.

Case: Vinterveko

Ekstremспортveko har bidratt til å styrke Voss som reiselivsdestinasjon, dels fordi den har utvidet markedsgrunnlaget og dels fordi Voss har blitt mer kjent.

Arrangørene av Ekstremспортveko har siden 2008 arrangert Vinterveko, som en parallell til Ekstremспортveko, men da med vintersport.

Arrangørene fikk støtte fra fondet til å arrangere festivalen. Festivalen vil ytterligere styrke Voss som destinasjon, og da særlig i vinterhalvåret. Arrangørenes vurdering er at arrangementet trolig ville blitt mindre omfattende uten støtten fra fondet.

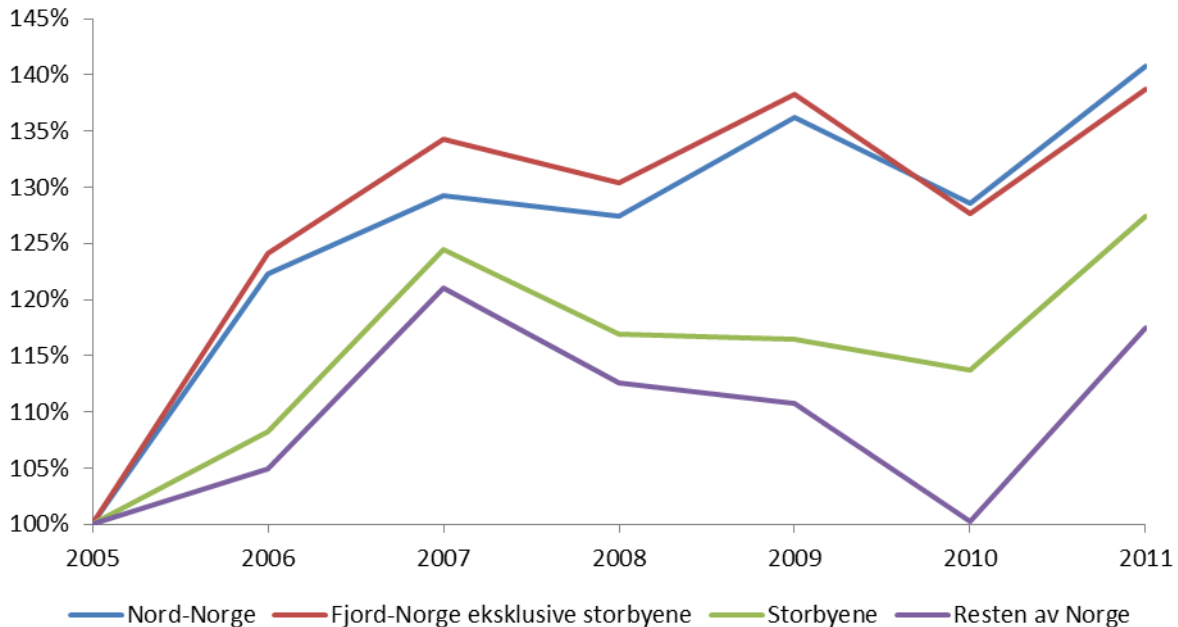
Grunnet svak økonomi er det usikkert om Vinterveko blir arrangert i fremtiden

Samtidig er det grunn til å vektlegge at en sammenligning med reiselivsnæringen nasjonalt ikke nødvendigvis er riktig for Voss, Vik og Aurland. Til en viss grad preges denne regionen av innlandskommuner, og delvis hører de til Fjord-Norge. Menon (2010)⁹ viser at lønnsomhet og vekst i reiselivsnæringen er svært ulik i ulike regioner. I figuren under har vi sett på utviklingen i distriktsreiselivet og reiselivet i innlandet («resten av Norge»), sammenlignet med henholdsvis reiselivet i Nord-Norge, Storbyene og Fjord-Norge eksklusive storbyene. Som det går frem av figuren har distriktsreiselivet og reiselivet i innlandet («resten av Norge») hatt en økning i verdiskaping på om lag 15 prosent siden 2005. I samme periode har inflasjonen vært på 13 prosent (Norges Banks inflasjonskalkulator, 2013). Reelt sett har derfor reiselivsnæringen i resten av Norge kun hatt en marginal økning i disse årene, og langt lavere enn for

⁹ Menon (2010): Et kunnskapsbasert reiseliv – et veivalg for fremtiden

reiselivsnæringen og økonomien som helhet. Reiselivsnæringen i Fjord-Norge har til sammenligning økt sin verdiskaping med 40 prosent i perioden, men næringen har hatt en enda bedre utvikling i Aurland, Vik og Voss regionen.

Figur 5: Utvikling i verdiskaping i utvalgte norske reisemål.

Den sterke veksten i Voss, Vik og Aurland kan tilskrives flere forhold:

- Regionen har, særlig gjennom bedriftene i Aurland, nytt godt av veksten i cruiseturisme til Norge
- Regionen har klart å styrke seg som helårs reiselivsdestinasjon. Satsningen skyldes delvis strategisk innsats på feltet, men også at offentlig kommunikasjon til regionen har blitt enklere ved at det er opprettet flere direkteruter til Bergen
- Det har vært en storstilt hyttebygging og destinasjonsutvikling i Myrkdalen, som har bidratt til generelt økt reiselivskonsum i regionen

Det sentrale spørsmålet i denne sammenheng blir å avgjøre i hvilken grad satsningen gjennom fondet har bidratt til den sterke veksten. På den ene side kan det innvendes at bidragene fra fondet er såpass marginale at effekten trolig er beskjeden. På den annen side kan det hevdes at fondet har bidratt med midler både til Destinasjon Voss, som har vært sentrale i arbeidet med å styrke merkevaren, og til utvikling av en arealplan for Myrkdalen, som har bidratt til å muliggjøre utbyggingen i området. Videre har fondet gitt støtte til eksempelvis Ekstremsportveko, som også i stor grad har bidratt til styrke merkevaren. Alle disse organisasjonene mener at støtten bidro til å realisere prosjektene, i det minste i form av at et fravær av støtte hadde bidratt til at prosjektene hadde blitt realisert senere eller i et mindre omfang. Vi finner derfor grunn til å anta at veksten i reiselivet i regionen hadde vært noe lavere uten bevilgningene fra fondet.

Samtidig er det grunn til å understreke at økt turisme til Voss i noen grad har gått på bekostning av inntekter fra turisme i andre regioner. Dette resonnementet hviler imidlertid på en antakelse om at antall nordmenn som velger å bli i Norge eller utenlandske turister som velger å feriere i Norge i noen grad er gitt og at ulike regioners profilering således kun bidrar til en allokering mellom regioner. Mot dette kan det selvfølgelig

innvendes at regionenes profilering i seg selv kan bidra til å øke den totale turismen utover den effekt som kommer som følge av merkenavn og profilering. Dette vil i særlig grad være tilfellet for såkalte nisjeturister, slik som turister f.eks. turister som kommer til Ekstremsportveko eller mulige fremtidige laksefisketurister. Dette er turister som trolig velger å feriere i Norge som følge av et unikt tilbud, som ellers ville valgt å feriere i andre destinasjoner.

4.2.2. Effekt av støtte til entreprenørskap er vanskelig å måle

Av de 21 gründerprosjektene som har fått støtte fra fondet, er det ett som gikk konkurs før de fikk utbetalt midler, og ett som måtte avbrytes underveis og dermed ikke fikk utbetalt de siste 50 prosent av tildelt støtte. De 19 andre prosjektene har fått utbetalt hele tildelingsbeløpet og har dermed dokumentert for fondet at tiltaket er gjennomført. Dette betyr at hele 90 prosent av gründerne som fikk støtte har gjennomført tiltaket. Det er imidlertid vanskelig å måle effekten av støtten fra fondet.

Vi har intervjuet seks av gründerprosjektene. To av disse er de som ikke ble gjennomført. Vi har blant annet spurt de om hvorfor prosjektet ble mislykket. Det ene prosjektet viser til at opphavsrettsproblematikk førte til at de måtte avslutte uten å fullføre prosjektet. Det andre selskapet gikk konkurs før de fikk prosjektet skikkelig i gang.

De fire andre gründerprosjektene vi har intervjuet gjennomførte prosjektene etter planen, og har fortsatt drift i dag. Reindyрка AS er en handelsbedrift som satser på økologiske varer. De startet opp i 2010 og fikk midler blant annet fra Regionalt Næringsfond Aurland-Vik-Voss samme år. Midlene bidro til at Reindyрка fikk utviklet tre kortfilmer om leverandører av økologiske varer. En av filmene hadde fokus på Finnegarden på Voss som dyrker økologiske grønnsaker. Filmene benyttes den dag i dag som markedsføring, blant annet i butikk og på sosiale media.

Vossafjell AS fikk tildelt midler i 2004 til etablering av reiselivsaktiviteter/opplevelser i fjellregionen. Midlene gikk til kartlegging, markedsføring og kjøp av utstyr som gps, kikkert, etc. Bedriften var blant de første med å tilby organisert vandring i området, og er fortsatt i drift. Administrerende direktør peker også på positive effekter for tilknyttede selskaper.

Vik Trafokjøtt AD fikk tildelt midler blant annet fra RNF i 2004 til oppstart av et økologisk gårdsslakteri. De hadde første slakt i 2006, og har fortsatt drift i dag.

Case: Utvikling av nettbasert slekts- og bygdebok

Initiativtakerne i Vik ønsket i 2005-2006 å utvikle en elektronisk slektsbok med utgangspunkt i Vik. Slektsboken skulle bygges opp på samme måte som Wikipedia, det vil si at brukerne selv skulle fylle ut innholdet. Boken skulle ha sitt utspring i Vik, men etter hvert som boken ble brukt, ville den være relevant også for andre som søker sin slekts- og bygdehistore. Initiativtakerne fikk et tilsagn på 100 000 kroner til prosjektet.

Den tekniske løsningen for boken fungerte godt. Det viste seg imidlertid å bli en diskusjon om opphavsretten til bygdehistorien, ettersom en person i bygda allerede hadde skrevet denne. På grunn av fare for konflikt ble prosjektet skrinlagt. Initiativtakerne fikk utbetalt de første 50 000, men siden prosjektet ikke ble fullført, ble ikke de resterende 50 000 utbetalt

Forskning på oppstart viser at rådgiving om markedsforhold og lignende har en positiv effekt på muligheten for overlevelse.¹⁰ Regionalt næringsfond Aurland-Vik-Voss tilbyr rådgiving til potensielle gründere ved at de legger til rette for etablereropplæring. De arrangerer for eksempel etablererkurs der de leier inn ekstern kompetanse. Denne måten å gjennomføre rådgivningstiltak på støttes blant annet av Storey (2003). Problemer med offentlige aktører som rådgivere er for eksempel at de kan fortrenge private aktører, og at byråkrater gjerne ikke blir sett på som like gode forretningsrådgivere som private aktører. Rådgiving kan i enkelte tilfeller bidra til at gründeren velger bort oppstart, ettersom han eller hun ser at inntjeningsmulighetene er for begrenset. Fra et samfunnsøkonomisk ståsted kan også manglende oppstart anses som positivt, ettersom dette kan bidra til at gründeren isteden søker lønnet arbeid som presumtvt bidrar til høyere avlønning både for gründeren selv og for samfunnet som helhet.

---

¹⁰ Menon/NIFU 2010: Evaluering av nyvekst

Voss Gardsslakteri får om lag femti prosent auke i slakta denne hausten.

Lokal slakterisuksess

Framtida ser lys ut for verksemda som er sjølv hjarta for den lokale kortreiste mat.

– Etter nokre år med underskot, gjekk me i balanse i fjor. I år går me mot overskot. Omsetningen vart vel på 2,5 millionar. Framtida ser lys ut. Kortreist mat er i vinden som aldri før. Og me får veldig gode tilbakemeldingar på kvaliteten, seier Lars Selheim, som saman med Hilde Lassand Selheim har drive Voss Gardsslakteri sidan 2005. Dette er det einaste slakteriet i Hordaland fylke.

– I fjor slakta me 650 lam og som i haustserongen. I år kjem me nok over 900, seier Selheim.

PÅ LID i Bergedalen rygger Helge Terje Fosse hengjaren opp mot livbrua. Der står 12 lam og 2 sauer utvandra om at dei skal ut på si siste reise. Saman med kona Olav Fagerbakke drive han Bergedalsstøt. Det gamle fjøset frå starten av 1900-talet, er bygt om til restaurant og konferanselokale. Her er det overnattingstilbod, og det vert halde alt frå 80-årslagar til blueskonserter. Det er den smakfulle og kortreiste maten som er trekkplasteret. Og responsen har vore flott sidan starten i 2007.

– Eg har vore på ein del italienske restaurantar opp gjennom åra, men maken til den floten Olav og Helge Terje varta opp med finst berre i det hirsudige saman med dei 77 jernfræse, skrivt innspel-spilliat i

KORTREIST MAT

● Hordaland vil i sin artikkelserie setja vakk på kortreist mat. I dag: Voss Gardsslakteri og Bergedalsstøt.

● Voss Gardsslakteri på Selheim vart starta i 2005. Dette er det einaste slakteriet i Hordaland fylke. I år opplever slakteriet stor auke i etterspurnad og går for første gong med overskot. Omsetningen er på rundt 2,5 millionar kroner.

● Bergedalsstøt på Lid i Valadal kommane vart opna i 2007 som ein serveringsstad med lokal, kortreist mat. Her er også overnatting og diverse arrangement. Omsetning for Bergedalsstøt vert i år på vel 1,5 millionar.

● Tidlegare i artikkelserien: Dita Sidramat, laurdag 23. oktober.

Hordaland, Lars Mosefoss, for eit par år sidan.

I restauranten serverer dei kalsv og lam, og litt hjort. Heirolaga rullepølse, koryv og karbonade, vert og trylla fram. Fyllaure vert fiska i lokale vatn. Og det dei sjkke kan skaffe sjølv, kjøper dei lokalt. Her er m.a. laks frå Larim i Stamsnes, galenrøter og jordbær frå nabogarden på Lid og eple og

eplemost frå Sjøve gard i Ulvik. Tuset har skjerkoloyve, og også her er det lokalprofil. Farsa og Ægir leverer sild, eider og eplebær kjem frå Ulvik. No er også det nye brennevinet Apul frå Ulvik komen på menyen. Garden er sjølvforsynt med kalvokjøtt, medan lam kjøper dei mykje frå naboar i Bergedalen.

Allt eigeproduert kjøtt som vert servert på tuset, vert slakta på Selheim.

– Skal me satse på kortreist mat, meiner me at me ikkje kan køyra til Rogaland for å skilte dyra. Det er difor veldig viktig at me har gardsslakteri her lokalt. Så me har nytta oss av Selheim sidan dei starta opp der oppe, seier Olav Fagerbakke.

HELGE TERJE set seg bak rattet, og legg ut på den smale vegen frå Bergedalen til Dale, og vidare til Voss. Etter ein times køyring, svingar han inn på tuset på Selheim. Og det tek ikkje lang til før Lars Selheim tek dyra, ein og ein inn til slakteri Jonny Fos. Med eit elektrisk støyt fell dyret om med ein gong. Så vert det hengt opp og sendt vidare til Vidar Tokvam som tek av skinn og ut innmaten for Hilde Lassand Selheim står for den siste prassen på den reine avdelinga.

Seniorspektar i Mattiløynet Geir Midnes er med og tek i mot dyra på Selheim, og han ser at alt går rett for seg for, under og etter slaktinga. Og når alt er gjort korrekt, stemplar han kjøtet som godkjent.

– Mattiløynet er usen for dyrevelferd, slaktekvalitet og hygiene. Her på Selheim går alt slik me vil. Dyra vert ikkje stressa her, og det er ein klar samarbeid mellom transport og kvalitet. Lengre transport, tyder dårlegare produkt, seier Midnes, medan han stemplar kjøtet. Stempleet gjer at forbrukar kan finne ut kvar kjøtet kjem i frå.

– Mattiløynet ser med glede på at det er eit slakteri her i Hordaland, legg han til.

NÅR DYRA er slakta, stempla av Mattiløynet og klare til å brenast igjen, står Fosse sjølv for nedkjøring. Då får dei akkurat dei stykkja dei reine vrakje.

– Me skjer vel ned hundre lam i haust, seier Helge Terje.

Inne i restauranten står ein vedlyrt steinovn etter italiensk tradisjon, men snart opp av lokal mazar og fyr med bjørkeved frå garden. Her stekjer Olav bønd, bollar og lammellar.

– Lammellar tilbrenna i den ovnen, det smakar skikkeleg godt, skryt Helge Terje og held fram med godord om det lokale kjøtet.

– Fjellbrøst gjer at kjøtet er krydra av naturen og har ein veldig god naturleg smak.

FOR KALV OG GRIS på Selheim, er vegen til slakting sjølvsgatt omno kortare. Slakteriet ligg berre femti meter frå driftbygningen på garden. Og berre nokre meter frå

Voss Gardsslakteri, en av gründerne som har fått støtte fra fondet. Kilde: avisa-hordaland.no

4.2.3. Addisjonaliteten er relativt høy, særlig om en tar i betraktning størrelsen på støtten

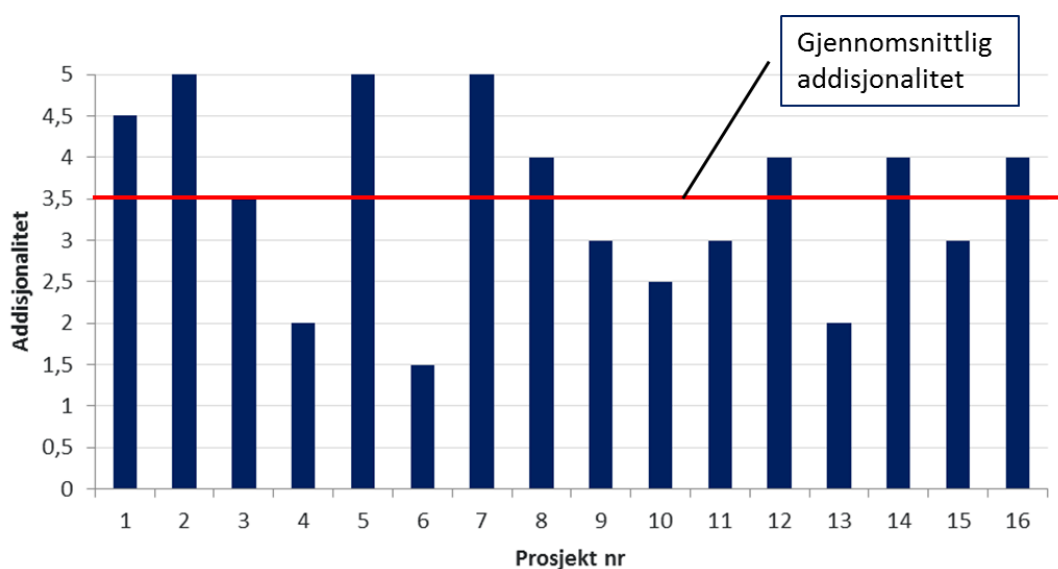
I intervjuene ble respondentene bedt om å vurdere i hvilken grad bortfall av støtten ville ledet til at gründeren ikke hadde gjennomført aktiviteten – respondentene ble altså bedt om å vurdere addisjonalitet. Vi har i den forbindelse bruk Innovasjon Norges 5-delte addisjonalitetsskala, som fremkommer under:

Hva ville skjedd med prosjektet dersom dere ikke hadde fått støtte fra RNF?

1. Gjennomført prosjektet/aktiviteten uten endringer: samme skala og tidsskjema
2. Gjennomført prosjektet/aktiviteten i samme skala men på et senere tidspunkt
3. Gjennomført prosjektet/aktiviteten i en mer begrenset skala men med samme tidsskjema
4. Gjennomført prosjektet/aktiviteten på et senere tidspunkt og i en mer begrenset skala
5. Prosjektet/aktiviteten hadde ikke blitt gjennomført

En oppsummering av bedriftens svar fremkommer av figuren under.

Figur 6: Oppsummering knyttet til addisjonalitet for respondenter i evaluering av Næringsfond for Voss, Vik og Aurland.
Kilde: Menon 2013

Som det fremgår av figuren er det stort sprik i vurderingene av addisjonalitet fra de ulike bedriftene (fra 1,5 og opp til 5). Om vi tar bevilgningenes størrelse i betraktning, ser vi, ikke uventet, at addisjonaliteten er sterkere i prosjekter som har mottatt større beløp enn i de som har mottatt mindre beløp, det samme er også tilfellet dersom støttebeløp utgjør en større andel av totale driftskostnader.

Gjennomsnittlig addisjonalitet for alle prosjektene ligger på 3,5. I gjennomsnitt ville altså trolig prosjektene enten ha blitt gjennomført senere eller i mindre omfang uten støtte fra fondet.

5. Effektivitet: Kunne man oppnådd mer eller redusert kostnader ved alternativ organisering?

5.1. Det er behov for økt fokus fra fondets sekretariat

Det er til sammen registrert 83 529 kroner i administrative kostnader for fondet siden 2004, jfr. Tabell 5. Lønnskostnader til drift av regionrådet og administrasjon av fondet er ikke regnet inn her. Lønn til sekretariatet har gått over kommunebudsjettet til den kommunen som til en hver tid har stått for sekretariatsfunksjonen, og i hovedsak er dette Voss kommune. I perioden 2004 til 2011 har det vært store variasjoner med hensyn til hvor mange arbeidstimer sekretariatet har lagt ned i fondet pr år. Sekretariatsleder anslår at man benytter omtrent 20 prosent andel av et årsverk til sekretariatsfunksjonen i 2012, men det inkluderer også timer brukt i forbindelse med evalueringen. Vi anslår at fondet har hatt reelle administrasjonskostnader på rundt 350 000,- kroner fra 2004 til 2011. Dette utgjør omtrent 5 prosent av fondets samlede inntekter. Fra og med 2012 vil fondet bli belastet med lønnskostnader for sekretariatsarbeidet, etter råd fra Voss kommunes revisor.

Tabell 5: Oversikt over fondets utgifter i perioden 2003-2011. Kilde: Sekretariatet

Kostnader	
Utbetalt støtte	5 151 100
Adm.kost.	83 529
Etablereropplæring	23 408
Totalt	5 258 037

For å vurdere om de administrative kostnadene reflekterer det man får igjen for innsatsen må vi gå nærmere inn på hva de skal dekke. Sekretariatets oppgaver er blant annet å sørge for utlysning av muligheten for å søke midler fra fondet, svare på spørsmål i forbindelse med søknadsprosessen, håndtere søknader og lage en innstilling til rådet om anbefalte tildelinger. Sekretariatet skal også følge opp med utbetaling av tildelte midler, vurdering av dokumentasjon på om tiltak er gjennomført og tilbakekalling av tildelte midler som ikke er utbetalt dersom prosjektene ikke gjennomføres. I tillegg utarbeider sekretariatet søknader om midler til fondet fra fylkeskommunene.

Midlene i fondet er søkbare og kunngjøres offentlig. Tildelingen skjer en gang i året med søknadsfrist 1. september. Noen år har tildelingene blitt forskjøvet på grunn av værforhold som har ført til utsatte rådsmøter. De involverte kommunene gir informasjon om fondet og tildelinger på sine nettsider, og i tillegg benyttes lokalpressen for å nå publikum.

Tilsagn om midler skal utbetales med 50 prosent av summen ved oppstart og 50 prosent når det er levert revidert regnskap som viser bruken av midlene. Tilsagn om midler kan normalt trekkes inn etter 2 år fra tilsagnsdato, dersom de ikke er utbetalt. Tildelte midler kan kreves tilbakebetalt dersom de ikke blir benyttet etter forutsetningene i søknaden. Tilbakeføring av midler fra bare 4 prosent av prosjektene kan tyde på at fondet vektlegger realismen for gjennomføring av prosjektene. Det er imidlertid ingen rutiner i fondet for å undersøke om de første 50 prosent av midlene som blir utbetalt ved oppstart blir benyttet etter forutsetningen i søknadene. Det er heller ingen automatikk i at tilsagn trekkes inn etter 2 år fra tilsagnsdato dersom de ikke er utbetalt.

Da vi startet arbeidet med denne evalueringen hadde fondets sekretariat ikke en fullstendig oversikt over tildelingene i perioden 2004 til 2011. Årsaken til dette er at noen tildelinger går over flere år, uten at dette er registrert på hensiktsmessig måte. Fondet er dermed svært sårbart for endringer i personalet. I tillegg viser en gjennomgang av retningslinjer, tildelingsbrev og fondets praksis at det er behov for en oppdatering av fondets retningslinjer.

Fondet bør oppdatere retningslinjene og utarbeide rutiner og oppfølgingssystemer som forbedrer fondets virkemåte og i tillegg reduserer sårbarheten for personalendringer. Dette vil kreve et økt fokus fra fondets sekretariat, i det minste i en overgangsperiode. Direkte trekk fra fondet til å dekke inn en prosentandel av lønnen til sekretariatet vil kunne bidra til dette, og også øke legitimiteten internt til å prioritere sekretariatsarbeidet. Tildelingsbrevet fra Hordaland fylkeskommune setter imidlertid en øvre ramme på 5 prosent for administrative kostnader som kan belastes fondet.

5.2. Støtte til færre prosjekter men større beløp?¹¹

Hvert år etableres det 50 000 nye bedrifter i Norge. Det er mange, ikke minst sett i lys av at det fødes ca 60 000 personer hvert år. Det er imidlertid svært sjelden at nyetablerte selskaper oppnår noen særlig størrelse. To av tre dør innen det har gått fem år, og av den siste tredjedelen er det færre enn ti prosent som klarer å nå ti ansatte på sikt. Det er faktisk langt færre enn en prosent av selskapene som får litt størrelse. Det små bedriftene er viktige for sysselsetting, men i det store bildet er det selskapenes evne til å vokse som er viktig for den langsiktige verdiskapingen.

Når sannsynligheten for at en nystartet bedrift oppnår høy og varig vekst kryper under 1 prosent er det ikke rart at man sliter med å forutsi hvilke selskaper som vil bli suksesser. Økonomer har lenge lett etter indikatorer for fremtidig vekst, men strever voldsomt. Og de er ikke alene om å slite. Også profesjonelle forvaltere av såkorn- og venturefond sliter med å plukke ut vinnerne og bare noen få tidligfasefond klarer å levere tilfredsstillende avkastning til sine investorer. Jo tidligere man kommer inn, jo vanskeligere er det å forutse suksessene. Å støtte selskapene selektivt i deres tidligste stadium er derfor en svært krevende øvelse som man ikke kan forvente noen særlig effekt av.

Bedrifter som har overlevd en stund er det ofte lettere å vurdere potensialet i. Slike bedrifter har gjerne fått på plass en operativ ledelse, de har kartlagt kundegrunnlaget og de har foretatt innledende justeringer av produktet eller tjenesten. I denne fasen kan selektive virkemidler ha en funksjon, men samtidig er det i denne fasen et større behov for kapital, derfor må virkemidlene være tilstrekkelig skalert og fleksible for at det i det hele tatt skal være noe poeng med offentlige tilskudd.

RNF Aurland-Vik-Voss skal i følge retningslinjene fra Hordaland fylkeskommune konsentrere seg om mindre søknader og søknader av lokal karakter. Dette skyldes arbeidsdelingen i Regionalt Utviklingsprogram (RUP). Fylkeskommunen skal sørge for tilretteleggende prosjekter og Innovasjon Norge skal gi støtte til bedrifter. Vi ser ingen grunn til å foreslå endringer i denne arbeidsdelingen. Vi ser heller ingen grunn til at fondet skal drive med sterk selektering av oppstarts-prosjekter da dette er arbeidskrevende og sannsynligheten for å bidra til suksess er svært liten. Fondet vil dermed best utføre sine oppgaver ved å fokusere på effektiv seleksjon av stedsutviklings- og profileringsprosjekter som i dag, og å heller spre små summer med entreprenørskapsmidler bredt utover uten sterk seleksjon.

---

¹¹ Kilde: Leo Grünfeld, De små vekstmotorene

5.3. Arbeidsdeling med andre virkemiddelaktører i regionen

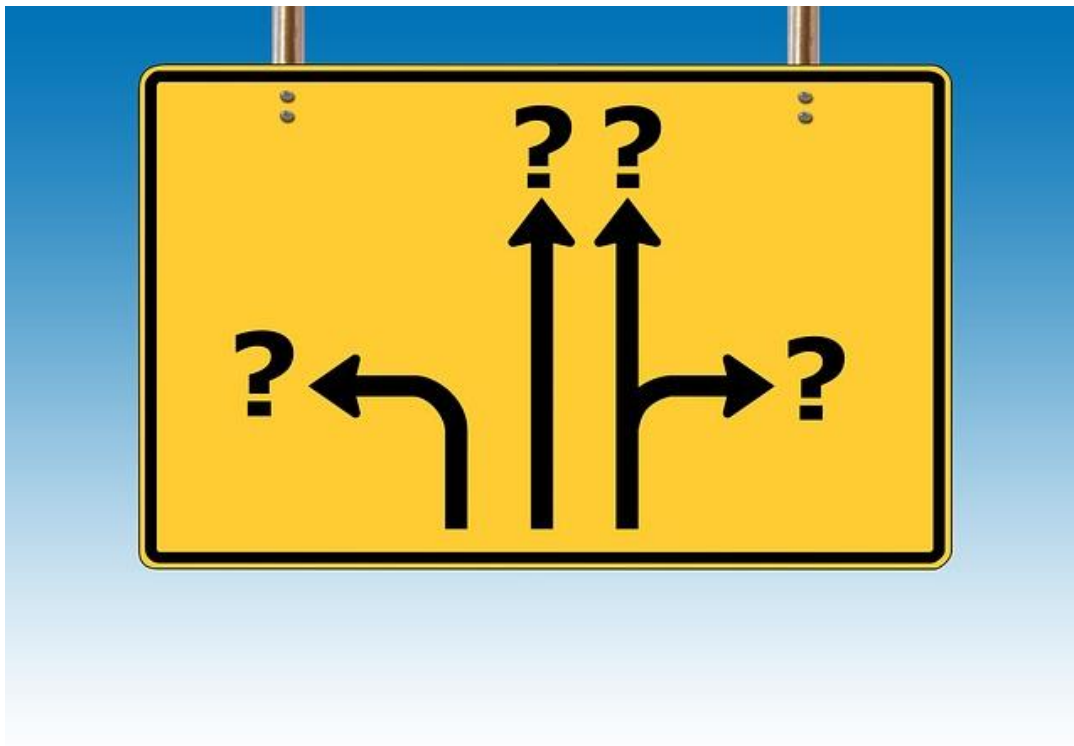
Tildelingsbrevet fra Hordaland fylkeskommune gir klare retningslinjer for arbeidsdelingen mellom fylkeskommunen, Innovasjon Norge og regionale næringsfond. Det er imidlertid flere kraftfond i området som kan ha noe overlappende mandat med Regionalt næringsfond Aurland-Vik-Voss. Det er ikke etablert faste rutiner for å hindre at aktører søker om midler fra flere fond til gjennomføring av samme prosjekt. I praksis synes dette som et mindre problem i og med at rådsmedlemmene fra de tre kommunene har relativt god innsikt i sine kraftfond.

6. Bærekraft: Er resultatene varige?

På dette punktet vurderer vi i hvilken grad de resultater som er oppnådd kan sies å ha varighet utover støtteperioden. Belysing av dette spørsmålet er viktig for å avgjøre fortsatt behov for bevilgninger og mulige uheldige virkninger av såkalt giveravhengighet.

De prosjekter vi har undersøkt har hovedsakelig gått til profilering eller gründer/bedriftsutvikling. Ser vi bort fra prosjektene som ikke har blitt gjennomført, svarer samtlige av respondentene at resultatene er relativt varige. Respondentene legger vekt på relativt, ettersom profilering og reisemålsutvikling krever en betydelig innsats over tid. Selv om støtten fra fondet trolig har bidratt til at Voss som reiselivsdestinasjon har blitt noe styrket, vil styrken i merkenavnet trolig avta over tid. Opprettholdelse av merkenavnet krever både profilering, men også utvikling av tjenestetilbudene i tråd med endret etterspørsel over tid. Varigheten av resultatene vurderes på denne bakgrunn som relativt varige, og fortsatt innsats er nødvendig.

7. Konklusjoner og anbefalinger

I hovedsak blir midlene i fondet benyttet etter hensikten. Alle tiltak har som mål å bidra til å utløse verdiskapingspotensial i regionen. Fondet har blitt brukt til å legge til rette for og gi støtte til næringsutvikling og nyetablering. Det har vært en sterk satsing på reiseliv, profilering av regionen og lokal stedsutvikling. Fondet har også støttet næringsrettet kompetanseheving og kultursamarbeid.

Når det gjelder resultater og effekten av midlene er det et område som alle evalueringer har vanskelig for å måle. Vi har drøftet samfunnsøkonomiske begrunnelser for støtte fra fondet til næringslivet i regionen, og vi har i hovedsak konsentrert oss om to områder: asymmetrisk informasjon kan bidra til å redusere risikovilje og fellesgodeproblematikk kan bidra til underinvestering i reiseliv. Fellesgodeproblematikken er en type markedssvikt og den samme begrunnelsen som Innovasjon Norge har bak sin profilering av Norge i utlandet. Om en aktør i reiselivet i Norge bruker betydelige midler for å trekke utenlandske turister til Norge, vil også andre reiselivsbedrifter nyte godt av dette. At bedriften ikke sitter igjen med hele gevinsten men snarere må dele den med en rekke andre aktører, bidrar til at bedriften vegrer seg for å foreta investeringen, i alle fall om den må gjøre den alene. Dette fører gjerne til lavere investeringer enn det som er samfunnsøkonomisk optimalt. Vi trekker klare paralleller fra Innovasjon Norge i utlandet til Aurland-Vik-Voss som har insentiver til å profilere sin egen region.

Reiselivsnæringen i regionen har hatt en sterk vekst i perioden fondet har vært aktiv, men det er vanskelig å avgjøre hvorvidt fondet har bidratt til den sterke veksten. På den ene side kan det innvendes at bidragene fra fondet er såpass marginale at effekten trolig er beskjeden. På den andre side kan det hevdes at fondet har bidratt med midler til aktører som har vært sentrale i arbeidet med å styrke regionen som merkevare, og disse aktørene mener at støtten har vært viktig for å få gjennomført tiltakene. Vi konkluderer med at støtte til reiseliv og profilering trolig har bidratt til å øke reiselivsomsetningen til regionen.

Når det gjelder effektivitet så er fondet belastet med svært lave administrasjonskostnader i perioden. Det er viktig å holde administrasjonskostnader under kontroll, men i dette tilfellet er det mye som tyder på at fondet er underadministrert. Da vi startet arbeidet hadde fondets sekretariat ikke en fullstendig oversikt over tildelingene i perioden. Årsaken til dette er at noen tildelinger går over flere år, uten at dette er registrert på hensiktsmessig måte. Fondet er dermed svært sårbart for endringer i personalet. I tillegg viser en gjennomgang av retningslinjer, tildelingsbrev og fondets praksis at det er behov for en oppdatering av fondets retningslinjer. Fondet bør oppdatere retningslinjene og utarbeide rutiner og oppfølgingsystemer som forbedrer fondets virkemåte og i tillegg reduserer sårbarheten for personalendringer. Dette vil kreve et økt fokus fra fondets sekretariat, i det minste i en overgangsperiode. Direkte trekk fra fondet til å dekke inn en prosentandel av lønnen til sekretariatet vil kunne bidra til dette, og også øke legitimiteten internt til å prioritere sekretariatsarbeidet. Tildelingsbrevet fra Hordaland fylkeskommune setter en øvre ramme på 5 prosent for administrative kostnader som kan belastes fondet.

Vedlegg 1: Oversikt over prosjekter, tildelinger og kategorisering

Kategori	Prosjekttype	Årstall	Prosjekt	Mottaker	Prosjektkost	Tildelingssum
Bedriftsutvikling	Reiseliv	2006	Masterplan Myrkdalen	Voss Fjellandsby	1 823 500	156 100
Bedriftsutvikling	Reiseliv	2006	Utvikling av turistanlegg i Skulestadmo	Voss Raftingsenter	6 391 000	70 000
Bedriftsutvikling	Reiseliv	2008	Huldreskogen	Voss Fjellandsby Skiskule AS	2 240 000	25 000
Bedriftsutvikling	Reiseliv	2008	Utviklingsplan reiseliv	Voss Fjellandsby	2 500 000	150 000
Bedriftsutvikling	Reiseliv	2008	Utviklingstilskudd til etablering av langsiktig og stabil drift av selskapet	Vossameny BA	375 000	100 000
Bedriftsutvikling	Reiseliv	2009	Vik Aktiv (sus)	Vik idrettslag	1 000 000	50 000
Bedriftsutvikling	Reiseliv	2009	Utvikling og markedsføring av bookbare pakketilbud	Ekstrem Utvikling	500 000	30 000
Bedriftsutvikling	Reiseliv	2010	Vikingprosjekt	Stalheim Oppleving AS	253 900	50 000
Bedriftsutvikling	Reiseliv	2011	Fotoprojekt	Stalheim Oppleving AS	ukjent	60 000
Gründer	Kultur	2004	Økologisk gårdsslakteri m.m.	Vik Trafokjøtt DA	400 000	140 000
Gründer	Reiseliv	2004	Etablering av reiselivsaktiviteter/opplivelser i fjellregionen	Vossafjell AS	200 000	120 000
Gründer	Reiseliv	2004	Etablering av helårs reiselivsaktiviteter	Sogn Adventure	445 000	72 000
Gründer	Livskraftige lokalsamfunn	2004	Landbruksrettet servicevirksomhet	Per Bjarte Noss	130 000	20 000
Gründer	Næringsrettet kompetanse	2005	Gards- og ettesoge på nett - Bygdebasen	Vik IT-partner AS	230 000	100 000
Gründer	Reiseliv	2006	Vossameny - kommersialisering	Vossameny BA	1 551 000	100 000
Gründer	Kultur	2006	Studio Voss	Lars Kåre Hustoft	5 000 000	40 000
Gründer	Reiseliv	2008	Voss Opplevingssenter	Eventra AS	1 450 000	175 000
Gründer	Kultur	2008	Vossalami	Voss Kjøttindustri	2 420 000	100 000
Gründer	Reiseliv	2008	Produktutvikling økologisk gardshotell	Frøys hus	170 000	50 000
Gründer	Reiseliv	2008	Vik Aktiv (sus)	Vik idrettslag	1 000 000	50 000
Gründer	Entreprenørskap og innovasjon	2008	Etablering av dyreklinikk	Hestavangen Dyreklinikk AS	2 626 500	50 000
Gründer	Kultur	2008	Markedstiltak Voss Gardsslakteri	Voss Gardsslakteri	174 000	43 500
Gründer	Kultur	2008	Saueskanning	Lodewica Laumans	156 000	20 000

Gründer	Kultur	2008	Markedføring av nye produkt	1001 natt as	77 000	13 500
Gründer	Reiseliv	2009	Guideopplæring italiensk	Skallagrim	19 400	7 500
Gründer	Kultur	2010	Økologiske bønner	Reindyrka AS	335 000	50 000
Gründer	Entreprenørskap og innovasjon	2010	Nyetablering	Krisma - Journalistikk og foto	494 500	25 000
Gründer	Reiseliv	2010	Aktivitetsleverandør	Active Management Norway	269 000	30 000
Gründer	Kultur	2011	Gerilja Gathering	Radiator	123 113	20 000
Gründer	Kultur	2011	Nyetablering av kulturbedrift	Voss kunstlag	268 000	25 000
Infrastruktur	Reiseliv	2005	Cruisekai Vik - prosjektering	Vik Cruisekai A/S	150 000	100 000
Infrastruktur	Reiseliv	2008	Rute 13 Den indre hovedvegen på Vestlandet	IS Fjordvegen	1 500 000	60 000
Infrastruktur	Livskraftige lokalsamfunn	2009	Tilrettelegging av øvingsområde for obligatorisk snøscooteropplæring i Hordaland og Sogn og Fjordane fylke	Kaset veglag	216 000	7 500
Infrastruktur	Livskraftige lokalsamfunn	2010	Rute 13 Fjordvegen	Prosjekt rute 13	-	30 000
Infrastruktur	Livskraftige lokalsamfunn	2011	Utbygging av mobildekning i Jordalen	Voss kommune	450 000	450 000
Stedsutvikling og profilering	Reiseliv	2004	Videreutvikling av Cruisedestinasjon Vik	Interesseorganisasjonen Cruise Voss	186 500	100 000
Stedsutvikling og profilering	Reiseliv	2004	Minnesmerke skredulykke Arnafjord 1811	Nemnd "Storskreda på Nese 1811"	266 000	20 000
Stedsutvikling og profilering	Reiseliv	2005	Utvikling av voss natur- og kulturløype	Stiftinga Voss Natur og Kulturløype	200 000	150 000
Stedsutvikling og profilering	Livskraftige lokalsamfunn	2005	Strandsitjarstanden Vikøyri -prosjektering	Samarbeidsprosjektet Strandsitjarstaden Vikøyri	7 800 000	25 000
Stedsutvikling og profilering	Reiseliv	2006	Ekstremспортveko	Ekstremспортveko	500 000	75 000
Stedsutvikling og profilering	Reiseliv	2008	Vossilaksen	Voss kommune	12 500 000	400 000

Stedsutvikling og profilering	og Reiseliv	2008	Utvikling av næringsaktivitet i Nærøyfjorden Verdsarvområde	Heritage Adventures AS	1 776 974	150 000
Stedsutvikling og profilering	og Kultur	2008	Voss Kulturelle Matfestival	Vestnorsk Kulturakademi Vossameny	280 000	100 000
Stedsutvikling og profilering	og Reiseliv	2008	Den Grøne Sløyfa	Vaksdal, Modalen og Voss kommuner	900 000	100 000
Stedsutvikling og profilering	og Reiseliv	2008	Fridtjovspelet 2008	Frodtjov den Frøkne	1 740 000	100 000
Stedsutvikling og profilering	og Livskraftige lokalsamfunn	2008	Forsterket satsing på Bergensbanen 2008	Forum Nye Bergensbanen	1 600 000	100 000
Stedsutvikling og profilering	og Livskraftige lokalsamfunn	2008	Opptur Vik	Vik Næringssamskipnad	300 000	100 000
Stedsutvikling og profilering	og Reiseliv	2008	Reisemål og markedsføring	Vik Fjellandsby AS	638 711	100 000
Stedsutvikling og profilering	og Reiseliv	2008	"Kule jenter"	Fim Video	50 000	50 000
Stedsutvikling og profilering	og Kultur	2008	Videreutvikling av 4 festivaler	Festival Voss	1 300 000	40 000
Stedsutvikling og profilering	og Livskraftige lokalsamfunn	2008	Norgesmesterskap i Nordiske greiner på Voss 2011 alt. 2012	Søkerkomitè	1 100 000	30 000
Stedsutvikling og profilering	og Kultur	2008	Helgelandsjubilèet	Nemnda for Helgelandsjubilèet	188 000	20 000
Stedsutvikling og profilering	og Reiseliv	2008	Stiar kring Svolefjell	Kåre Ulvund	54 000	15 000
Stedsutvikling og profilering	og Reiseliv	2009	Vossolaksen	Voss kommune	12 500 000	200 000
Stedsutvikling og profilering	og Livskraftige lokalsamfunn	2009	Norgesmesterskap i Nordiske greiner på Voss 2011 alt. 2012	Søkerkomitè	1 100 000	260 000
Stedsutvikling og profilering	og Reiseliv	2009	Smak sakte festivalen 2010	Festivallauget	135 000	20 000
Stedsutvikling og profilering	og Kultur	2009	Landskytterstevne på Voss 2012	Voss Skyttarlag	37 700 000	150 000
Stedsutvikling og profilering	og Livskraftige lokalsamfunn	2009	Myrkdalen Bygdasenter	Bygdasenterprosjektet	768 000	15 000
Stedsutvikling og profilering	og Livskraftige lokalsamfunn	2009	Forsterket satsing på Bergensbanen 2009, 2.driftsår	Forum Nye Bergensbanen	800 000	100 000
Stedsutvikling og profilering	og Kultur	2009	Landskappleik på Voss 2010	Voss spelemannslag	2 425 000	50 000
Stedsutvikling og profilering	og Reiseliv	2009	Fridtjovspelet 2009	Fridtjov den Frøkne	1 460 000	50 000

Stedsutvikling og profilering	og Kultur	2009	NM i sommarskiskyting 2009 i vik	Organisasjonskomiteen for Sommer NM	716 900	50 000
Stedsutvikling og profilering	og Reiseliv	2009	Felles web for Voss og omland	Destinasjon Voss	600 000	50 000
Stedsutvikling og profilering	og Reiseliv	2009	Utarbeiding av ny visuell profil for Voss og omland	Destinasjon Voss	900 000	50 000
Stedsutvikling og profilering	og Livskraftige lokalsamfunn	2009	Planlegging av sommeridrettsanlegg i Vik	Vik idrettslag	1 600 000	50 000
Stedsutvikling og profilering	og Reiseliv	2009	Etablering av grunnlag for ny fergerute Newcastle Vestlandet	Bergen reiselivslag	450 000	25 000
Stedsutvikling og profilering	og Reiseliv	2009	Terra Madre arrangement i Aurland i 2009	Terra Madre Norway	150 000	25 000
Stedsutvikling og profilering	og Reiseliv	2009	Otternes Bygdetun - ein Arena	Laila Kvellestad	125 000	15 000
Stedsutvikling og profilering	og Reiseliv	2010	Vossolaksen	Voss kommune	12 500 000	200 000
Stedsutvikling og profilering	og Reiseliv	2010	Aktive sommeropplevelser	Destinasjon Voss AS	600 000	100 000
Stedsutvikling og profilering	og Kultur	2010	Norgesmesterskap i Nordiske greiner på Voss 2011 alt. 2012	Søkerkomité	1 100 000	260 000
Stedsutvikling og profilering	og Reiseliv	2010	Nærøyfjorden Verdsarvpark	Nærøyfjorden Verdsarvpark	6 690 000	50 000
Stedsutvikling og profilering	og Kultur	2010	Restaurering Refsdal Kraftstasjon	Vik Kraftlag 2013	1 175 000	30 000
Stedsutvikling og profilering	og Reiseliv	2010	Vinterfjord	Aurland og Lærdal Reiselivslag	60 000	30 000
Stedsutvikling og profilering	og Kultur	2010	SAKTE Alliansen/SMAK sakte Festival	Alliansemerket SAKTE	400 000	20 000
Stedsutvikling og profilering	og Livskraftige lokalsamfunn	2010	Samfunnsanalyse av Bergensbanen	Forum Nye Bergensbanen	300 000	20 000
Stedsutvikling og profilering	og Kultur	2010	Fagmøte/skiting	Hordaland Skikrets	300 000	20 000
Stedsutvikling og profilering	og Reiseliv	2011	Vossolaksen	Voss kommune	12 500 000	200 000
Stedsutvikling og profilering	og Reiseliv	2011	Panoramafilm om Nærøyfjorden	KIB media	480 000	250 000
Stedsutvikling og profilering	og Livskraftige lokalsamfunn	2011	Gjennomføring av handlingsplan 2011	Nærøyfjorden Verdsarvpark	350 000	100 000
Stedsutvikling og profilering	og Livskraftige lokalsamfunn	2011	Prosjektmidler til Vik idrettspark	Vik idrettslag	2 000 000	100 000
Stedsutvikling og profilering	og Reiseliv	2011	Dagens Video	Ekstremспортveko	150 000	75 000

Stedsutvikling og profilering	Reiseliv	2011	"Kulejenter" TV produksjon	Film Video AS	200 000	25 000
Stedsutvikling og profilering	Reiseliv	2011	Turløype Voss-Vik	Reisemål Vik i Sogn	126 000	60 000
Stedsutvikling og profilering	Reiseliv	2011	Gjennomføring av Verdsarvforum 2011	Vestnorsk fjordlandskap	1 000 000	40 000
Stedsutvikling og profilering	Kultur	2011	Galleri for Vossakunstnere	Voss folkemuseum	90 000	30 000
Stedsutvikling og profilering	Kultur	2011	Kultursamarbeid - korsong	Jens Brekke	22 000	12 000
Utdanningstilbud	Næringsrettet kompetanse	2005	Mat -entreprenørskap, Høyskolestudium i Kjøttfag	Vestnorsk kulturakademi m.fl.	80 000	80 000
Utdanningstilbud	Reiseliv	2005	Opplevingssenter - seminar	Prosjekt Utmarksbasert Reiseliv i Hordaland	10 000	10 000
Utdanningstilbud	Energi	2008	Kompetansesenter for småkraft i Samnanger	Samnanger kommune	1 280 000	15 000
Utdanningstilbud	Næringsrettet kompetanse	2008	Kompetanseheving i etablert nettverk	EKY kompetanse	29 000	7 500
Utdanningstilbud	Reiseliv	2009	Utvikling av nytt og tidsriktig program for guideopplæring	Voss og fjordane Guideservice AS	185 875	30 000
Utdanningstilbud	Næringsrettet kompetanse	2010	Årsstudium i Arrangementsledelse	Festival Voss BA	100 000	25 000
Utdanningstilbud	Næringsrettet kompetanse	2011	Kompetanseprogram innen arrangementsutvikling og ledelse	Festival Voss	740 000	100 000

Vedlegg 2: Oversikt over prosjekter som har fått avslag på søknad

Årstall	Prosjekt	Søker	Prosjektkostnad	Begrunnelse
2004	Hytteprosjekt Framfjorden	Ole Valsvik	200 000	Konkurransesvridende
2004	Hytteprosjekt Nyastøl-Lii	Nyastøl-Lii Hyttefelt	111 000	Konkurransesvridende
2004	Inn på tunet	Kristi Helleland og Leif Audun Sætre	145 000	Utenfor fondets fokus
2004	Sang og Søm	Toril Øyan	200 000	Utenfor fondets fokus
2005	Felles turistinformasjon Vinje	Vik-Voss samarbeidsråd	104 000	Kan ikke støtte ordinær drift av kommunal tjenesteproduksjon
2005	Opparbeiding av nettside	Samstyret for Myrkdalen	61 675	Lokalisert i bare en av kommunene og fondet må prioritere
2005	Skiskule	Voss Fjellandsby Skiskule AS	56 000	Lokalisert i bare en av kommunene og fondet må prioritere
2005	Voss Hest og Friluftsliv	Voss Hest og Friluftsliv	88 000	Lokalisert i bare en av kommunene og fondet må prioritere
2009	Etablering av villmarksleir	Flåm guideservice	661 250	Fondet har for lite midler, oppfordret til å sende søknad til fylkeskommunen
2009	Næringsbygg	Tolaas Eigendom	29 000 000	Investering i bygg og faste innstallasjoner
2009	Turistrettet nyetablering	Hallgeir Aasen	670 988	Søknaden er for dårlig
2009	Sommarleik	Festival Voss	5 000	Svakt regionalt snitt
2010	Vikøyri strandpark - Strandpromenade	Vik Kommune	2 700 000	Kommunal investering
2010	Kurs i italiensk	Åsmund Ohnstad	7 500	Mottatt støtte i 2009 til samme formål
2010	Color of the fjords	Fylkesmannen i Bergen og kunsthøyskolen i Bergen	150 000	Statlig eierskap
2011	Markedsføring	Tunge ting	700 000	Utenfor fondets fokusområde

Vedlegg 3: Oversikt over aktører vi har intervjuet

Prosjekt	Beskrivelse	Prosjektkostnad	Tildelt støtte	Ble prosjektet realisert?
Vossolaksen	Vossolaksen er regnet som verdens største laksefisk. Fisken var i en lengre periode nærmest utryddet. I prosjektet har de gjennom samarbeid med lokale grunneiere og forskningsmiljøer forsøkt å få fisken tilbake.	12 mill.	1 mill. over fem år	Prosjektet er i stor grad vellykket. Aktørene ønsker på sikt å starte kommersielt fiske av laksen.
Panoramafilm om Nærøyfjorden	Panoramafilm om Nærøyfjorden. Skal vises i Voss kulturhus. Fikk halv finansiering av kommunalt næringsfond. Prosjektet ble litt forsinket fordi prosjektlederen for prosjektet døde.	500 000	250 000	Det vites ikke om prosjektet er vellykket enda, men filmen har blitt veldig bra.
Ski NM på Voss	Arbeid med å få NM på ski til Voss.		550 000 over tre år	Prosjektet ble gjennomført, med stor suksess. Merkenavnet Voss er etter respondentens syn styrket også på varig basis.
Hestvangen dyreklinikk	Fikk midler til å etablere en praksis rettet mot privatmarkedet. Var tidligere rettet mot landbruket.	1 000 000	50 000	Prosjektet ble gjennomført. Har nå en lønnsom praksis rettet mot smådyr.
Festival Voss	Utvikling av studie av arrangementsutvikling og ledelse. Forprosjekt. Kan se ut som det kommer i gang et studie høsten 2013.	50 000	50 000	Prosjektet har blitt gjennomført. Viktig å få satt fokus på kunnskapen man trenger for å sette i gang arrangement. Høyskolen på Lillehammer har forsket på Ekstremsportveko.
Destinasjon Voss	Et prosjekt som kalles «Aktiv hele året» hvor man skal forsøke å øke sommerturismen, og samtidig øke fjordturismen på vinteren m.v. Visit Voss skal være en koordinator. Regner med å legge ned halvannet årsverk på dette prosjektet.	5 000 000	150 000	Prosjektet er i ferd med å realiseres.
Privatperson	Fikk midler til å utarbeide en digital bygdebok etter prinsippene til Wikipendia.	230 000	10 000	Prosjektet måtte avbrytes på grunn av opphavsrettighetsproblematikk.
Destinasjon Voss	Støtte til å utforme informasjon om sykkelturner på Voss.	600 000	50 000	Prosjektet ble gjennomført. Info om sykkelturner er lagt ut på nettet
Forum nye Bergensbanen	Måtte samle penger inn for å drive arbeidet	1 000 000	220 000	Ja, gjennomført
Vik Kraft	Fikk midler til å restaurere kraftverket i Vik.	150 000	30 000	Ja, det er gjennomført. En del utvendige arbeider.

Voss fjellandsby	Fikk tilskudd i 2006. Masterplan for Myrkdalen. Fikk utarbeidet en reiselivstudie og en utviklingsplan for Myrkdalen. Endte med at man fikk vedtatt en kommunedelplan for Myrkdalen, som har lagt grunnlaget for den utviklingen som har skjedd i området.	5 000 000	156 000	Gjennomført som planlagt
Ekstremsportveko	Fått støtte til å kjøre ekstrem eldrebus. Ber eldre om å komme med buss til ulike arenaer. Også de skal få mulighet til å ta del i bygda sine aktiviteter	25 000	25 000	Blir gjennomført som planlagt
Ekstremsportveko	Fikk penger til å finansiere Vinterveko.	2 000 000	150 000	Gjennomført som planlagt
Reindyrka AS	Økologisk varehandel. Fikk penger til utvikling av kortfilmer til bruk i markedsføring. En av filmene handler om økologisk gårdbruker i Voss.	335 000	50 000	Gjennomført som planlagt, og filmene benyttes fortsatt i markedsføringen.
Vossafjell	Etablering av reiselivsaktiviteter/opplevelser i fjellregionen	200 000	120 000	Gjennomført som planlagt
Vik Trafokjøtt AD	Etablering av økologisk gårdsslakteri – produktutvikling og markedsundersøkelser	400 000	140 000	Gjennomført som planlagt